

HARRY SIDEBOTTOM

ŘÍMSKÝ VÁLEČNÍK

A Roman soldier in chainmail armor, holding a sword aloft in his right hand and a shield in his left, standing in a dark, stone-walled environment. The soldier is the central figure, depicted in a dynamic, heroic pose. The background is a dark, textured stone wall, suggesting a battlefield or a fortified city. The lighting is dramatic, highlighting the soldier's armor and the texture of the wall.

KASPICKÁ BRÁNA

ŘÍMSKÝ
VÁLEČNÍK

KASPICKÁ BRÁNA

HARRY SIDEBOTTOM

ŘÍMSKÝ
VÁLEČNÍK

KASPICKÁ BRÁNA

Přeložil Petr Kovács

Vydal nakladatelství BB/ats, s.r.o. v roce 2014

Bořivojova 75, Praha 3

Copyright © 2011 Dr Harry Sidebottom

All rights reserved.

Z anglického originálu *A Warrior of Rome: The Caspian Gates*

(Published by Penguin Books, London, 2012)

přeložil © 2013 Petr Kovács

Redakce textu: Eva Císařová

Jazyková korektura: Jan Řehoř

Grafická úprava obálky: Jan Matoška

První elektronické vydání v českém jazyce

ISBN 9788074198111

Věnováno tetě Terry a památce strýce Tonyho.

Obsah

Mapy

Římská říše roku 262 n. l.	8–9
Římský východ roku 262 n. l.	10
Město Mílétos	11
Město Efesos	12–13
Kavkazská království	14
Prolog (Kavkaz, podzim 259 n. l.)	17
Část první, Země lidí (Iónie a Západ, jaro 262 n. l.)	25
Excursus (Kavkaz, jaro 262 n. l.)	153
Část druhá, Pohostinné moře (Na cestě z Efesu do Fásidu, jaro–léto 262 n. l.)	159
Část třetí, Hory Prométheovy (Kavkaz, léto–podzim 262 n. l.)	211
Příloha:	
Historický doslov	321
Poděkování	330
Vysvětlivky	331
Seznam římských císařů v první polovině 3. století n. l.	347
Přehled postav	348

Římská říše roku 262 n. l.

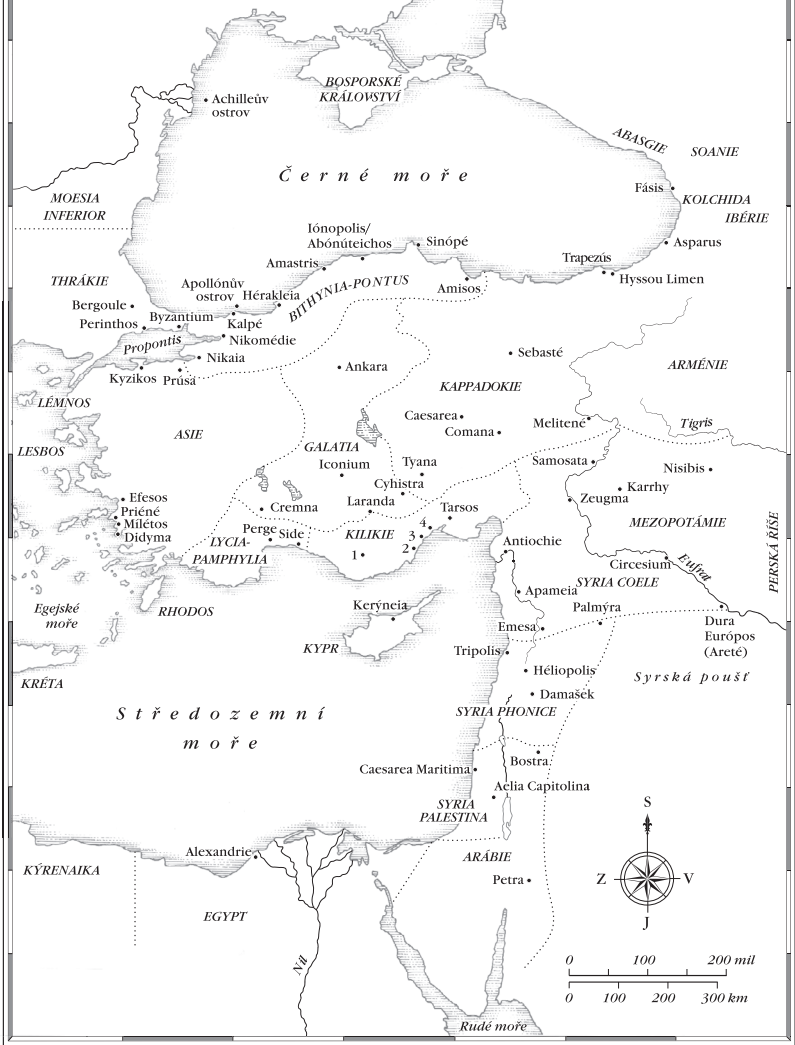
..... Hranice provincií

1. ALPES MARITIMAE
2. ALPES COTTIAE
3. ALPES GRAIAE

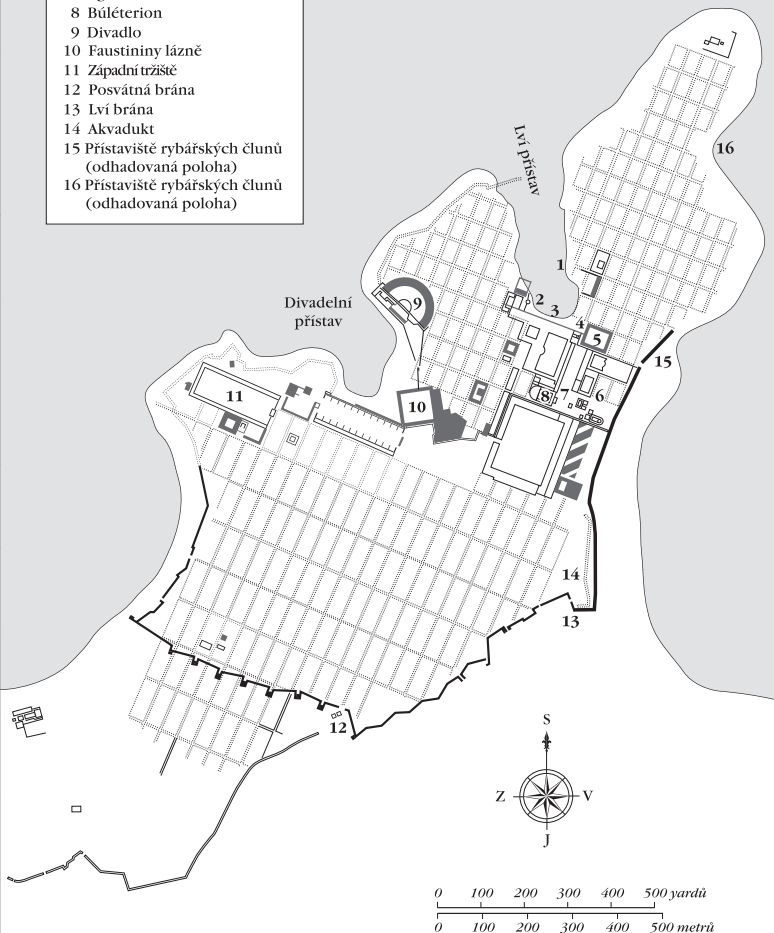
Římský východ roku 260 n. l.

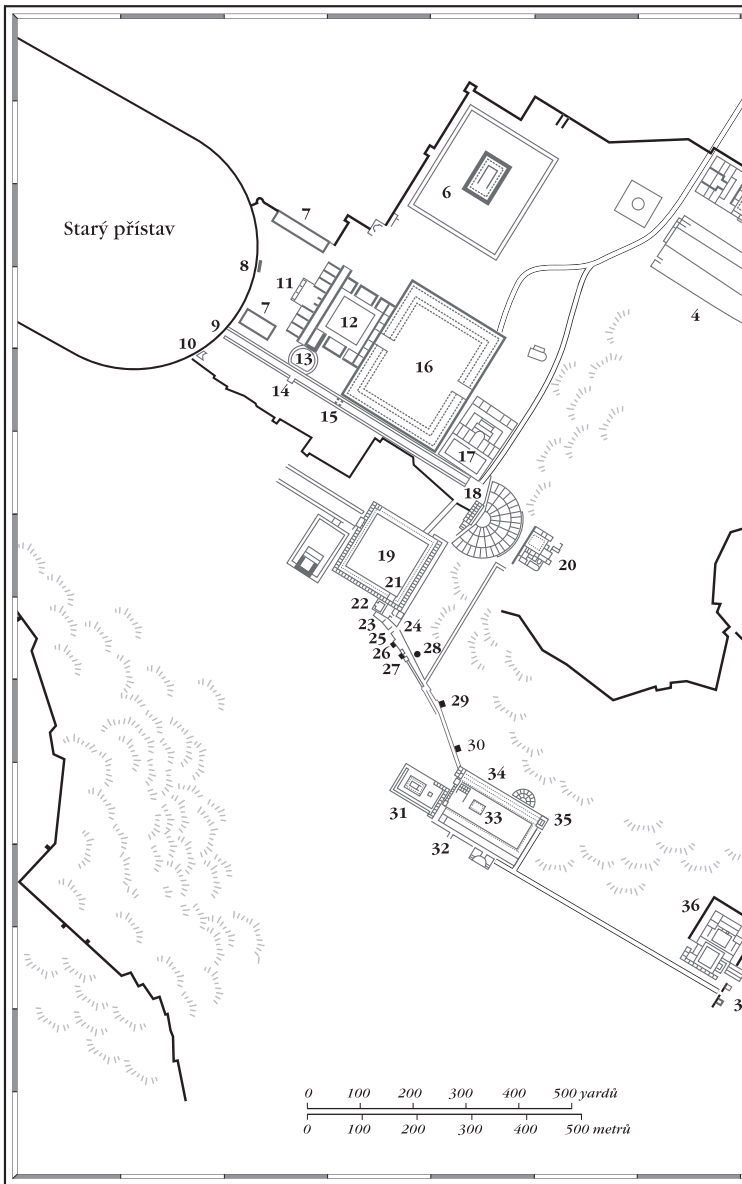
1. Dometiopolis
2. Kórykos
3. Sebasté
4. Soli

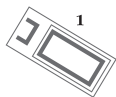

Město Miletos

- 1 Kryté doky
- 2 Pompeiův památník
- 3 Přístavní kolonáda
- 4 Přístavní brána
- 5 Chrám Apollóna Delfského
- 6 Nymfaion (fontána)
- 7 Agora
- 8 Búléterion
- 9 Divadlo
- 10 Faustiny lázně
- 11 Západní tržiště
- 12 Posvátná brána
- 13 Lví brána
- 14 Akvadukt
- 15 Přístaviště rybářských člunů (odhadovaná poloha)
- 16 Přístaviště rybářských člunů (odhadovaná poloha)

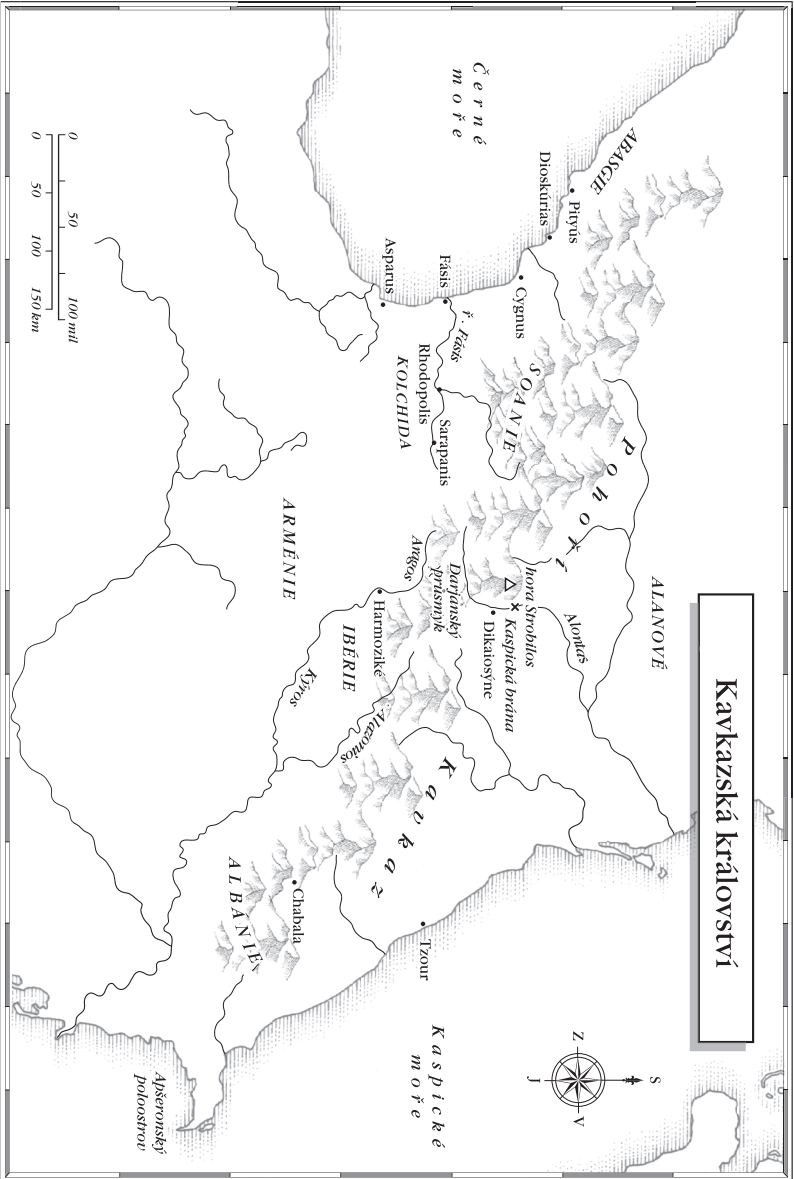

Město Efesos

1 Artemidin chrám	20 Palác správce provincie
2 Hradby	21 Mazaeova a Mithridatova brána
3 Koresská brána	22 Celsova knihovna
4 Stadion	23 Základy Parthského památníku
5 Vediův gymnasion	24 Veřejné záchody a „Dům rozkoší“
6 Olympieion	25 Hadrianova brána
7 Budovy přístavního tržiště	26 Androklův héróon (svatyně)
8 Severní brána přístavu	27 Hrobka královny Arsinoé
9 Střední brána přístavu	28 Hadrianův chrám a Variovy lázně
10 Jižní brána přístavu	29 Traianova fontána
11 Přístavní lázně	30 Memmiův památník
12 Přístavní gymnasion	31 Císařský chrám (Domitianův chrám)
13 Atrium thermanum	32 Jižní cesta z Magnesijské brány
14 Exedra	33 Chrám na městské agoře
15 Tetrapylon	34 Stoá basilica
16 Verulanův stadion	35 Chalcidium
17 Divadelní gymnasion	36 Východní gymnasion
18 Divadlo s fontánou	37 Magnesijská brána
19 Agora (tržiště)	

Kavkazská království

*Považovala jsem vyhnanství za trest,
ale jak vidím, je to dar.
Seneca, Medea.*

Prolog

Kavkaz, podzim 259 n. l.

Zločinem získaný domov musíš teď zločinně opustit.

– Seneca, *Medea*

Krvácel, ztratil koně, ale žil. Na vrcholku svahu vyrůstaly trsy borových klečí. Muž se za nimi schoval a pokoušel se naslouchat zvukům pronásledování. Nic neslyšel, jen svůj hlasitý, bolestný dech.

Dřík šípů, který se mu zabodl do levého bicepsu, se zlomil v okamžiku, kdy se zřítíl z koně. Hrot uvízl ve svalu. Horká krev mu stále zvolna stékala dolů po paži. Křečovitá bolest se hlásila v pravidelných záškubech. Točila se mu hlava.

Tenhle hon na medvěda od něj byla pěkná hloupost. Liduprázdné, zalesněné rokle, spousta ozbrojenců; člověk se mohl velice snadno ocitnout zcela sám, daleko od všech. Scénář jako stvořený pro *nešťastnou náhodu*. Další hloupost byla, že věřil svému bratrovi. Ten nejmladší z nich mu vždy připadal divný, něco mu na něm nesedělo. Přítomnost sestry a jejího doprovodu ho však ukolébala a vnutila mu pocit falešného bezpečí. Neměl se od ní vzdalovat. Bratr a jeho nohsledi by si určitě nic nedovolili. Muž věděl, že udělal chybu a že za ni nyní zaplatí životem. Zmocnila se ho beznaděj.

Takhle by to přece být nemělo, tohle není konec hodný potomka Prométheova. Pokusil se zadržet vzlyky, které mu cloumaly rameny. Někde na vrcholcích kolem trpěl kdysi i Prométheus. Pomstychtivý Zeus ho přikoval ke skále. Každý den přilétal s východem slunce orel a škubal Prométheovi nelítostným, ostrým zobákem játra, jako nějakou krvavou, delikátní pochoutku. Se západem slunce zase odlétal a játra se v ledovém horském větru, v dešti i vánicích jako zázrakem vždy zotavila a dorostla.

To všechno jen proto, aby se mohl orel ráno vrátit a pokračovat v hostině. Třicet let takto Prométheus trpěl, až přišel Héraklés, orla zastřelil a zbavil mužova předka utrpení.

Prométheus se stal symbolem vytrvalosti, překonávání bolesti a konečné spásy. Kdo jiný než jeho potomek by si měl vzít z Prométheova života příklad? Muž se nadechl, tentokrát již pomaleji a hlouběji; ještě stále dýchal přerývaně, ale měl svůj dech již více pod kontrolou. Potlačil bolest a nehnutě naslouchal. Všude kolem panovalo naprosté ticho. Tak velké, že mohl sluchem sledovat i let komára.

Lovci byli mimo doslech, alespoň na chvíli ztratili stopu. Poté, co se nechal zaskočit v přichystané pasti, dal se na úprk a podařilo se mu uniknout. Pak ho ale okamžik nepozornosti, vyvolaný jistě bolestí, a nízko posazená větev srazily ze sedla. Kůň zmizel a muž zůstal sám.

Rozhlížel se kolem sebe. Houštinou kleče pronikaly slabé paprsky světla. Naštěstí byla docela hustá a netvořily ji jen borovice. Tu a tam se přidávaly podzimní, rudé a zlaté barvy bříz, javorů, buků. Háj neměl žádný podrost, ale kmeny klečí, jejich nízké větve a osamělé popadané stromy mu skýtaly alespoň nějaké krytí.

Zaměřil pozornost na šíp v paži. Jen pouhé pomýšlení na něj ho zaplavilo novou vlnou bolesti. Přinutil se ji znovu nevnímat. Levá paže mu byla prakticky k ničemu. S pomocí zubů a dýky, kterou držel v pravé ruce, odřízl rukáv kabátce z ovčí kůže a stáhl si z rány lněnou tuniku. Když se látka odtrhávala od sražené krve, musel se vši silou kousat do rtů. Z rány vytryskl nový, silný proud krve.

Odzátkoval čturu s vínem. Nezaváhal, neposkytl zbabělosti příležitost, aby nahlodala jeho odhodlání, a nalil si alkohol na ránu. Bolest vystřelila kamsi k výšinám. Zabořil paty do země a sevřel v zubech odříznutý kus ovčí kůže. Aniž ze sebe vydal jediný hlasitý sten bolesti, ránu si vyčistil.

Bolest, zápach mastné ovčí kůže, její ohavná, lojovitá chuť mu zvedly žaludek – muž se odvrátil stranou a zvracel. Křečovitě stahy zvracení bolest ještě znásobily. Bojoval, aby nad sebou získal kontrolu. Použil všechny mentální pomůcky, které měl k dispozici. Představoval si bolest jako doruda rozpálený oharek, jeho paže pak představovala lodyhu fenyklu. Zatláč oharek do lodyhy. Nech ho, ať si tam ve tmě hezky doutná, zkusí všechno, co dokáže; pak s ním můžeš ujít celé míle a povrch lodyhy bude na dotek sotva teplý.

Když se mu podařilo bolest částečně ovládnout, očichal si ránu. Necítil nic než krev a víno; důvěrně známý pach obětiny. Pociťoval úlevu. Nepoužili tedy nejsilnější z místních jedů, ten, jehož pouhá vůně člověka oslepí. Pokud namočili šíp do jiného, nemá se nejspíš čeho bát. Každé ráno šplhal tak jako všichni ostatní v rodině po žebříku do věže, až úplně nahoru, pod střechu. Tam pak otec odemkl velkou, železnými pásy pobitou truhlici a odměřil dávku jedu. Každé ráno jich všech sedm – otec, matka, čtyři chlapci a jejich sestra – vypilo doušek, vzorek každé z jedovatých látek, s výjimkou jediné, které se v jejich regionu vyskytovaly. Chvíli to trvalo: v Soanii znali mnoho jedů. Strávil proto bezpočet rán tím, že se mu točila hlava a žaludek se svíjel v křečích. To všechno ale stálo za to, všechno se mu hodilo, kvůli jedinému zpackanému odpoledni, jako bylo tohle.

Z rány vyčouhal asi palec zalomeného dřeva. Na dřívku šípu byly vidět podivné znaky. Hrot měl zpětné háčky, nebylo tedy možné ho vytáhnout. Mohl by ho vyříznout, ale to by nejspíš křičel bolestí a upozornil by na sebe lovce. Posadil se a přemýšlel.

Odepnul si pouzdro s lukem a toulec. Muži s jednou rukou už nebyly nic platné. Vzal si z nich dva popruhy. Jeden si pevně uvázal těsně nad ránou. Proud krve se téměř okamžitě zpomalil. Z druhého si uvázal závěs. Chvíli si prohlížel pouzdro na luk. Podíval se i na svoje zbraně. Meč a dýku měl zavěšené na opasku; dvě další dýky byly ukryté, jedna v botě, druhá v podšívce kabátce. Vytáhl z pouzdra tětivu, sevřel jeden konec v zubech, rozmotal ji a udělal si z ní laso.

Kdesi v dáli vyštěkl pes, zaslechl i mužský hlas. Jsou to lovci z hlavní skupiny, nebo najatí vrahové? Odpověď neznal. Nastal čas pokračovat, rozhodnout, co bude dál.

Ponechal na zkrvaveném místě luk i toulec se šípy a potřhané kousky oblečení a postupoval dál mezi stromy, pryč ze směru, z něhož přišel. Pokračoval vzhůru svahem, až narazil na nevelké prostranství bez stromů. Mezerou mezi korunami stromů zahlédl oblohu: vysokou, modrou. Nelítostnou. Za dvě hodiny bude tma. Podíval se k horám na severu. Kavkaz byl hoden svého původního skytského jména; jeho úbočí se i nyní třpytila ve studeném slunci bělostným sněhem. Z hor se kouřilo. K vrcholům se vznášely pokroucené proužky vodní páry, které se pak u každého z nich spojovaly v temný mrak. Za necelou hodinu začne sněžit, alespoň tady, v údolí položeném až vysoko v horách. Tma přijde rychle. Ještě chvíli musí vydržet.

Pocítil nový nával nevolnosti. Připadal si zoufale slabý. Chvíli přemýšlel, pak se otočil a vrátil se zpět mezi stromy. Rozhlížel se kolem a hledal místo, kde by si mohl lehnout. Ze zeleně kolem trčely jako vějíř k obloze umírající větve velkého, padlého buku. Schoulil se do mezery mezi zástěnou usychajících listů a šedého, mechem obrostlého kmene zakrslé borovice.

Lehce se třásl. Nevěděl, je-li to zimou, strachem nebo snad šokem ze zrady. Rozechvělými prsty vytáhl z brašny u pasu kus studeného bažanta a plátek chleba. Nejmladšímu bratrovi nikdy nevěřil, už od jeho chlapecských let. Aniž věděl proč, vždycky tušil, že pokud se bratrovi někdy dostane do rukou, nedopadne to s ním dobře. Ulil z polní láhve oběť Prométheovi, Héraklovi a Hekatě a modlil se. Ze všeho nejvíc k temné bohyni pomsty.

V lese panoval nehybný klid. Bude ještě chvíli trvat, než sem bouře dorazí. Musí se rozhodnout, co udělá. Zůstat tady a schovat se není příliš dobrý nápad. Bude mu stále větší zima a zeslábné. Najdou ho a zabijí. Musí zůstat v pohybu. Kam by měl ale jít?

Pozorně a usilovně naslouchal. Zavřel oči a ještě jednou se zamyslel. Mohl by se pokusit dostat se zpět k hlavní skupině lovců. Mezi svým doprovodem a sestřinými ozbrojenci bude v bezpečí. Bude se ovšem muset vyhnout vrahům. Bratr je už jistě vyslal všude kolem. Pátrají krajinou a dost možná, že už zachytili jeho stopu. Neví, kolik jich je; viděl jen dva. I kdyby jich bylo víc, ale nebyl by zraněn, vsadil by se, že kolem nich projde bez povšimnutí jako duch. V horách a v lese to vždy uměl. Teď je ovšem zraněný, pomalý a chvěje se bolestí.

V trávě vybíhaly doleva stopy saní. První sníh již brzy uzavře nejbližší průsmyk. I přes pokročilou sezonu jím však stále proudí skytští nomádi, Alanové nebo, což bylo nejpravděpodobnější, příslušníci některých z jim podřízených kmenů, kteří se i se svými stády vrací na sever přes horský masiv, jemuž říkají Kroukasis, Třpytivě bílý.

Pokud by se mu podařilo přidat se k tlupě Skytů, byl by v bezpečí. Jeho otce pochopitelně znají. Ještě na jaře mu přinášeli dary, ovčí rouna, úly, dokonce i otroky, jen aby jim povolil průchod na jih. Je dost možné, že jim nebude neznámé ani jeho jméno. Nomádi ho ochrání. Bude s nimi samozřejmě muset překonat hory a strávit zimu nahoře na pláních. Příští jaro už nebudou potřebovat žádná rouna ani otroky. Jeho bezpečný návrat jim zajistí průchod. Ten však byl tím posledním, na čem by mu záleželo.

Ne, musí žít, aby mohl být vykoupen; jedině živý se bude moci svému nejmladšímu bratrovi pomstít.

Zmocnila se ho podivná malátnost. Skytové budou v dobrém rozmaru, plní radosti z toho, že se vracejí domů, jejich zvířata budou mít plná břicha sladké luční trávy ze Soanie, tašky a brašny pod sedly nadité jablky a hruškami. Ne, zima u Skytů nebude tak zlá. Budou se potulovat po nekonečných bílých pláních se svými stády, jejich stany budou útulné, v koších bude hořet oheň a oni budou trávit čas příjemnou konverzací, jídlem a pitím. Říká se, že ženy Alanů jsou vysoké, krásné a necudné; muži blahosklonní. Stačí přijít před jejich stan, zavěsit na něj toulec a manžel zmizí a nechá vás, dokud si s jeho ženou náležitě neužijete.

Řinčivý zvuk kovu o kov ho přiměl prudce otevřít oči. Nic. Pomalu otočil hlavu doleva a doprava, oči dokořán. Stále nic. Byl si jistý, že něco slyšel. Horní větve stromů sebou zmítaly ze strany na stranu. Za chvíli dorazí bouře.

Ruka ho bolela, jako by si ji ponořil do rozpáleného oleje. Znovu se pokusil zaplašit bolest představou uhlíku ve stonku fenyklu. Opatrně, neslyšně zavrtěl prsty u nohou a nezraněnou rukou si promasíroval stehna, aby se mu do nich vrátil cit.

Další zvuk. Někde vpravo, neopatrné kroky. Muž se v šeru usmál. Ano, v horách to vždy uměl. Další zvuk. Jedna z bratrových stvůr, maximálně dvacet kroků od něj. Lovec se sklonil k zemi a pozorně studoval stopu. V ruce držel polonatažený luk se založeným šípem. Jeho škubavé pohyby prozrazovaly, že je nervózní.

Máš k tomu důvod, pomyslel si muž. Kdybych měl obě ruce zdravé a luk, byl bys už mrtvý. Snadná kořist. I s jednou rukou tě ale brzy pošlu k Hádovi.

Lovec se zastavil na okraji palouku přesně tak, jak muž doufal. Otevřená plocha byla ideálním místem k přepadení ze zálohy. Každý musel očekávat, že v okamžiku, kdy se na volném, nechráněném prostranství objeví, může odněkud seshora, zpoza stromů, přilétnout šíp. Jen ti nejzkušenější by počítali s možností útoku zezadu.

Muž se zvedl na nohy. S údivem konstatoval, že ho levá ruka přestala bolet, i když mu i nadále nebyla nic platná. Pozorně se díval do směru, ze kterého přišel nejprve on sám a nyní i jeho pronásledovatel. Vítr se hvízdavě honil mezi větvemi. Nic jiného slyšet nebylo: žádný zvuk ani pohyb, jehož původcem by byl člověk.

Muž se posunul vpřed. Kládl nohy opatrně před sebe, v pravé ruce připravené laso. Blížící bouře tlumila jeho kroky.

Lovec stále váhal. Muž se k němu zezadu blížil. Lovec teď za sebou intuitivně vycítil nebezpečí a začal se otáčet. Příliš pozdě. Muž mu bleskovým pohybem přehodil smyčku z tětivy přes hlavu, rychle ji dotáhl kolem krku a vši silou utahoval.

Lovec instinktivně zvedl ruce a pokusil se prsty zachytit šňůru, která se mu zakusovala do hrdla. Bylo to marné počínání. Objevila se krev.

Muž se levým ramenem zapřel o lovcova záda mezi lopatkami, ze všech sil tahal za konec smyčky. Boty mu klouzaly v měkké půdě lesa. Dýchal přerývaně, divoce, ze rtů mu splývaly neartikulované zvuky námahy, kterou vyvíjel. Lovec jen chroptěl a marně lapal po dechu. Křeč a po ní těžká, nehybná skleslost. Čpějící puch vyprázdněných střev a močového měchýře. Muž ještě dál škrtil tělo, z něhož již vyprchal život.

„Výborně, bratře, teď jsi ho zabil tak pětkrát za sebou.“

Ze stínu lesa se vynořil nejmladší bratr. Větve nad hlavou se pohybem rozhoupaly ze strany na stranu. Konce jeho dlouhého pláště se za ním vzdouvaly ve větru, rukávy visely volně podél těla. V ničím neomezovaných rukou držel napnutý luk.

Muž se otočil a přetáhl si mrtvé tělo před sebe jako štít. „Tohle nebude vypadat jako nehoda.“ Mluvil, aby bratra rozptýlil a získal nějaký čas. Přes úpornou bolest vytáhl zraněnou ruku ze závěsu. Rázem pocítil celou váhu mrtvého těla. Skrytý za ním, tak aby bratr nic neviděl, si pravou rukou vytáhl z opasku dýku.

„V tom s tebou musím souhlasit, bratře. Nehoda to opravdu nebude. Přepadla tě tlupa Alanů. Jaké neštěstí.“

Ve vzdálenosti patnácti až dvaceti kroků po obou stranách se ze stále temnějšího lesa vynořily další dvě postavy, kapuce přetažené přes hlavu, zlověstné jako příšery z Hádu. Všichni střelci od sebe měli dostatečné rozestupy. Dobrá taktika, připustil proti své vůli muž.

„Kdo ví, co se tady vlastně stalo?“ pokračoval bratr. „Každý přece ví, že tihle nomádští barbari jsou ve své podstatě iracionální, krvežíznivá stvoření – jedí dokonce syrové maso. Výkupné, loupež, těžko říct, o co jim ve tvém případě šlo. Možná ses bránil: byl jsi vždycky statečný bojovník, i proto tě otec tak miloval. Ať už se tady ale odehrálo cokoli, zabili tě. Zastřelili jako uštvaného jelena.“ Nejmladší bratr se usmál, uspokojení

z něj teď přímo zařilo. „Jestlipak sis všiml, že ten šíp, co máš v ruce je alanský?“

Muž na jeho řečnickou otázku neodpověděl. I když se mu tělo ani nepohnulo, oči mu pozorně těkaly ze strany na stranu. Měřily a odhadovaly. Neměl v úmyslu zde zemřít, ne rukou vlastního bratra.

„Alanských šípů tady s sebou máme víc než dost. Dokážeš alespoň ocenit moji předvídavost? Ty jsi byl vždycky ten chrabrá, já zase pro změnu předvídavý. Vzpomínáš si, jak náš starý učitel obdivoval způsob, kterým vykládám koncept *pronoie*? Nepřijde ti divné, jak se ta řecká filozofie jeví najednou mnohem reálnější tady v lese, než tehdy ve třídě?“

Z nebe začaly padat první sněhové vločky. Poryvy větru jimi zmítaly na všechny strany.

Mužova tvář se zkrivila bolestí, která mu vystřelovala ze zraněné paže. „A to na tobě lekce z etiky nezanechaly vůbec žádné následky? Není v tobě ani náznak dobra? Koho jiného bys měl milovat, když ne svého bratra?“

„To ne, bratře. Tak to rozhodně není. Já tě přece miluju a ještě navíc obdivuju.“ Bratrův hlas zněl úlisně. „A protože tě tak moc obdivuju, jsem si jistý, že na tebe určitě čeká místo na Ostrovech blaženosti. A protože tě tak miluju, pošlu tě tam ihned, bez čekání.“

„Moje smrt ti nepřinese nic dobrého.“ Muž horečně přemýšlel. Jejich rozhovor musí pokračovat, musí mu získat čas. „Otec tě nikdy nejmenuje svým nástupcem. Když tu nebudu já, zvolí si některého dalšího našeho bratra. A když neudělá ani to, jistě mu rád vyhoví starý Amaspa z Gruzie, nebo kdokoli z mužů, za které se provdá naše sestra. S každým z nich bude rada 300 souhlasit raději než s tebou. Členové *synedrionu* tě nikdy o své svobodné vůli nepřijmou.“

Tma stále houstla. Vpřed, pomyslel si muž. Hodit dýkou, zabít, nebo zranit bratra. Střelci po stranách nebudou chtít střílet ve strachu, že trefí bratra, nebo sebe navzájem. Prométhee, Hekato, držte nade mnou ochrannou ruku.

„Dost řečí.“ Nový hlas, tentokrát ženský. Z rodící se bouře vystoupila jejich sestra. V přicházející noci byla úplně bledá, ze tmy zářily její rudé rty. I ona držela v ruce natažený luk.

Muž pochopil, že je konec.

„Konec s tím planým filozofováním,“ obrátila se k nejmladšímu bratřovi. „Tady nesedíš jako poslušný žáček na zemi před učitelem. Přestaň

naslouchat slovům, která tě mají zbavit odvahy a probudit v tobě lítost. Ukaž, že jsi muž.“

Muž věděl, že prohrál, ale nebyl ochoten odejít ze světa klidně a bez boje, jako nějaké obětní zvíře. Jediným pohybem upustil mrtvé tělo, vymrštil dýku a vrhl se dopředu. Dýka se ve vzduchu otočila a letěla klesajícími sněhovými vločkami. Nejmladší bratr škulbl hlavou, ostří ho zasáhlo do tváře a roztrhlo mu ji. Upustil luk a s bolestným vytím se zhroutil stranou.

Muž stihl ještě tři kroky, pak ho zasáhl první šíp. Uběhl ještě další dva, ale to už se mu podlomila noha. Již téměř zimní tráva se zvedla a uhodila ho do obličeje. Tupý úder a nesnesitelná bolest v zádech, kam se mu zabodla další střela. Prsty zarával do měkkého drnu, plazil se stále vpřed. Prométhee, Hekato... Bolest z dalšího šípu, a dalšího, a po něm ještě jednoho. Prsty se přestaly pohybovat. Zavřela se nad ním tma.

Na palouku již hustě sněžilo. Sněhové vločky se usazovaly v nevidoucích očích mrtvého muže. Oba jeho žijící sourozenci stáli těsně nad ním a drželi se za ruce. Jeden z lovců jim svázal palce k sobě. Nejmladší bratr svíral v levé ruce dýku. Lhostejný k bolesti jim oběma rozřízl konečky palců.

„Ani jedem, ani mečem,“ řekl. Naklonil se dopředu a olízl krev, která mu prýštila z palce. Olízl i krev proudící ze sestřina palce. „Zpečetěno a potvrzeno krví.“

Dívka po něm zopakovala jeho slova. Sklonila hlavu, její rudé rty se rozevřely a přísály se ke konečku bratrova palce.

ČÁST PRVNÍ

Země lidí

(Iónie a Západ, jaro 262 n. l.)

Iónie poskytuje kromě svatyn a příznivého podnebí ještě jiné zajímavosti hodné záznamu.

– Pausaniás

I

„Had,“ vykřikl Maximus. „Obrovskej, podělanej had.“

Všichni se podívali směrem, kterým vyděšený Hibernan ukazoval, ven do atria.

Byl to skutečně podělanej, obrovskej had, v tom měl Maximus rozhodně pravdu: dlouhý, porostlý šupinami, hnědý. A – pokud jste se v hadech trochu vyznali – zcela neškodný. Nyní byl ovšem rozrušený, očividně vyplašený, a tak se bezradně klikatil z místa na místo ve světle lampy, která osvětlovala rozlehlé, otevřené prostranství uprostřed velkého domu v Efesu.

Balista požádal Hippothouse, aby se hada nějak zbavil. Když viděl, jak váhavě se jeho tajemník k úkolu staví, vzpomněl si, že Řekové i Římané často chovají hady jako domácí mazlíčky. Zmírnil tedy svůj požadavek a navrhl, že by ho snad *accensus* mohl jen opatrně vynést z domu. Prostě ho dostat někam, kde přestane děsit Maxima. Hippothous odešel najít někde otroka, nebo ještě lépe dva, kteří by hada fyzicky odchytili.

Balista se posadil a nechal si zavolat svého nového osobního sluhu Constance, aby ho oholil.

Vztah obyvatel Středomoří k plazům mu přišel podivný. Podle nich byli hadi bytostmi zatíženými špatným původem, zrození z krve nepřátel bohů Títánů. Kromě toho se tak nějak ze zvyku drží špatné společnosti: Gorgony jich měly plné vlasy. A pak je tu nešťastný Filoktétés, jehož na ostrově Lémnos uštkl had a rána mu páchla tak, že ho ostatní hrdinové ponechali tam, kde byl a pokračovali k Tróji bez něj. Navzdory tomu všemu však Řekové i Římané tato šupinatá stvoření často krmí rovnou z ruky, nabízejí jim sladkosti, láskyplně si je omotávají kolem krku a dělají si z nich ochránce svým domů, hrobek, pramenů i oltářů. Blázni.

Názor lidí jako byl Balista, těch, kteří se narodili v oblastech za severními hranicemi impéria, v mlhou spoutaných lesích a bažinách Germánie, byl mnohem přímočařejší. V celé Středozemi neexistoval had, který by v sobě

nenesl prastarou, studenou zlobu bájného hada Jörmungandra, jenž svým tělem omotával celý svět lidí a žije hluboko ve věčných a ledových temnotách oceánu, kde vyčkává na Ragnarök, den, kdy se měl podle předurčeného osudu vrátit na zem a kdy zemřou bohové i lidé a nastane konec světa.

Nejedovatí hadi, jako ten v atriu, na tuto neblahou pověst dopláceli. Maximus trochu přeháněl, ale úplný blázen také nebyl. Rozhodně ne, pokud šlo o hady.

Přišel Constans a přinášel s sebou holičské načiní. Položil na stůl těžkou, stříbrnou mísu s teplou vodou. Na bocích mísy se srážela voda. Balista do ní několikrát sáhl, nabral do dlaní vodu a opláchl si obličej. Dával si načas; máčel si tvář, obdivoval se vystupující malbě na míse, znázorňující perského krále na lovu lva.

Constans si mezitím brousil na mokřém brousku břitvu.

Konečně se Balista s narudlou tváří zaklonil dozadu a Constans mu kolem krku ovázal ubrousek. Balista nabídl hrdlo břitvě. Skrz páru, která z mísy stoupala, zahlédl obličej své dvou propuštěnců. Maximus měl krátký plnovous, nevzhlednou tvář starého Calgaca pokrývalo nepravdělné strniště. Oba dva ho pozorovali a přitom se smáli. Parchanti.

Constans se k němu sklonil a pustil se do díla. Pracoval zručně, opatrně a přičinlivě. *Škrr, škrr*, břitva se pohybovala po napjaté kůži. Constans byl dar z nebes. Jeho zručnost, s níž zacházel s holicím náčiním, znamenala, že se Balista mohl obejít bez návštěv veřejných holičství. Nešlo mu ani tak o peníze, i když ti lotři někdy žádali bezbožné sumy, ani o další znuděné zákazníky, kteří čekali, až na ně přijde řada, a čas si krátili probíráním nejnovějších drbů, či o nepříjemnou stísněnost prostor, v nichž lazebníci svoji živnost provozovali. Jeho nechuť k podobným zařízením měla spíš niternější příčiny. Výkřik venku na ulici, nehoda, kratičké rozptýlení pozornosti, třeba jen pouhý kámen vržený malým uličníkem – to všechno se už stalo – a člověk je najednou bez ucha, nebo, v tom lepším případě, vypadá jako někdo, jehož rozzuřená manželka má pěkně dlouhé a ostré nehty.

Constans mu svoji kupní cenu již mnohokrát vynahradil. Balista před pár lety propustil na svobodu svého starého otroka Calgaca a spolu s ním i svého osobního strážce Maxima a tajemníka, řeckého mladíka Demetria. Poté mu již přišlo poněkud nevhodné žádat po Calgacovi, aby ho i nadále holil. Kromě toho, popravdě řečeno, Calgacus si s břitvou nikdy příliš nerozuměl a musel pak až příliš často sahat po chomáčích zmu-

chlané pavučiny namočené v oleji a octě, aby zastavil krvácení z drobných ran. Někdy ani nebyly drobné a krev se z nich řinula proudem.

Kdesi mimo Balistovo zorné pole zpíval v kleci pták. Rozčilovalo ho to a doufal, že ptačí pěvec nebude Constance příliš rozptylovat.

Věděl, že je směšný. Muž jako on. Prvních šestnáct let svého života ho vychovávali jako bojovníka kmene Anglů, kde byl jeho otec válečným náčelníkem. V bitvě se poprvé ocitl v patnácti a ještě téhož roku zabil svého prvního protivníka. Většinu ze zbývajících dvaceti čtyř let sloužil v římské armádě, i když technicky vzato zůstával i nadále diplomatickým rukojmím. Za tu dobu měl jednou zlomený kotník a čelist, dvakrát zlomená žebra, ještě víckrát pak rozbitý nos či klouby na pravé ruce. Zepředu měl po celém těle jizvy po sešitých ranách a šrámy, které mu bohatě zdobily i hřbet ruky, jak se dalo u bojovníka s mečem předpokládat. V Africe si vydobyl vyznamenání hradební korunou za to, že jako první stanul na hradbách obléhaného města. Nikdo by již nespočítal, kolikrát stál v první řadě zběsilé a krvavé bitvy. Přesto byl nervózní – ne, Balista se v duchu rozhodl, že bude upřímný – měl až panickou hrůzu z holičů.

Venku se zjevil Hippothous a ještě dva otroci. Lampy pomalu bledly, za chvíli nastane svítání. Tři muži venku se drželi těsně při sobě, hlavy u sebe, ponořeni do příprav svého zákroku vůči nebohému hadovi. Plaz měl k dispozici spoustu prostoru k manévrování. Atrium domu bylo prostorné a rozlehlé. Celý pronajatý dům byl velký a prostorný. Svou velikostí odpovídal důstojnosti muže toho nejvyššího postavení jezdeckého řádu, bývalého velitele císařských pretoriánů. Balista si ho nyní pronajal pro sebe a svoji *familií*, zatímco tu čekal na šestý den před březnovými *idami*, který zároveň znamenal zahájení plavební sezony. Pak již zamíří domů do své pohodlné vily na Sicílii. Bylo samozřejmé, že *vir eminentissimus* platil za pronájem pořádně vysokou sumu, ale s tím si opravdu nemusel dělat těžkou hlavu. Byly to teprve dva roky, kdy u Soli porazil perského krále králů a zmocnil se jeho pokladnice i harému. Samozřejmě, že celá kořist musela být odvedena rovnou císaři, přesto bývalo často pozoruhodné, kolik z ní k němu nikdy nedorazilo.

Venku v atriu se oba otroci konečně pustili do chytání hada.

„Ty jim nepomůžeš?“ zeptal se Calgacus Maxima. „Takovej chlapák jako ty? Bývalej gladiátor, osobní strážce, máš přece rychlé nohy i ruce, ty bys jim fakt mohl bejt užitečnej. Co říkám, velmi užitečnej.“

„Já se žádnéj posranejch hadů nebojím, jestli narážíš na tohle,“ ohradil se Maximus. „Tenhle je ale kurevsky obrovskéj.“

„Jo, jo. Pokud vím, tam kde jsi vyrůstal, žádný takový potvory nemáte.“ Calgacus se náramně bavil. „Jseš prolhaná hibernská děvka, tak to je,“ dodal přátelsky.

Otroci to s hadem rozhodně neměli snadné. Nechtěl se nechat chytit a nejspíš byl pěkně prohnáný. Každopádně byl dost rychlý a bleskově dokázal vyklouznout z rukou, které po něm chňapaly. Otroci na sebe pokřikovali. Hippothous pokřikoval na otroky.

Balista jen doufal, že nic z toho neruší Constance v práci s břitvou.

Otroci teď pobíhali kolem jako v nějaké špatné pantomimě. Příšerná vřava, kterou působili, by za jiných okolností zcela jistě probudila celý dům. Ten však již byl vzhůru: Balista a všichni v *andronu*; jeho žena Julie a její pomocnice v ženské části domu; domácí otroci všude kolem, kteří teď s houbami, prachovkami, hadry, košťaty, kbelíky, a žebříky pobíhali všude kolem. Zametali a uklízeli a vzduchem létala oblaka zvířeného prachu a pilin; běžný obraz chodu spořádané domácnosti.

Balista již včera přikázal, aby ráno zvonili dříve než obvykle. Dnešek nebyl dnem, kdy by se chtěl opozdit. Slavilo se výročí nastoupení božských císařů Marka Aurelia a Lucia Vera na trůn. Vše nasvědčovalo tomu, že na ně čeká velkolepý den: obětní obřady, procesí, zpěv, tanec, nejrůznější zábava, další oběti, proslovy a nakonec hostina. Bude to oslava císařského kultu, při níž každý vyjádří svoji věrnost císaři, to vše v tom správném náboženském zanícení na důkaz věrnosti starým římským bohům.

V tento den si Balista opravdu nemohl dovolit zaspát. Všichni dobře věděli, co vloni udělal – obrátil se proti muži, který nosil císařský purpur – i když jen nakrátko, a i když si ho zcela neoprávněně přivlastnil. Balista Quieta, kéž je jeho jméno na věky zatraceno, shodil z věže, útesu, střechy chrámu; ubodal ho, utloukl k smrti nohou od židle, uškrtil ho vlastníma rukama. V jedné z křiklavějších verzí mu dokonce na obětním oltáři vyrval srdce z těla. Jednotlivé verze toho, jakým způsobem sprovodil Quieta ze světa, se sice mohly lišit, všechny se však shodovaly v tom, co následovalo. Vojáci provolali Balistu císařem. Stejně se vědělo, že barbar ze severu svůj diadém jen o pár dní později odložil, načež mu král Palmýry Odainathos, jenž nyní spravoval jménem jediného pravého císaře Galliena všechny římské provincie ve východní části impéria, udělil milost. Přesto platilo,

že člověk, který zabil císaře, byť jen efemérního uzurpátora, je vždy předmětem zájmu, zvědavosti a jistého podezření. Rozhodně není mužem, který by si mohl dovolit přijít pozdě na oslavy císařského kultu.

Ještě nepříjemnější bylo, že se o Balistově činu živě a otevřeně debatovalo v lázních a nálevnách. Když tehdy dokonil svůj čin, napsal ihned císaři vysvětlující dopis a žádost o milost. K ní připojil i prosbu, aby mu císař umožnil odejít z veřejné služby a stáhnout se do soukromí ve vile na Sicílii. Císařská pošta, *cursus publicus*, s dopisem ujížděla na západ rychlostí padesáti mil za den. Dopis poslal již před měsíci; dodnes na něj ale neobdržel odpověď.

Gallienus i Balista strávili mládí společně u dvora jako pojistka dobrého chování jejich otců. Oba mladíci spolu vycházeli dobře. Možná se dalo dokonce tvrdit, že byli přátelé, a Balista nyní doufal, že mu to pomůže. Doufal, že mu jeho druh z mládí umožní, aby se stáhl do ústraní, kde bude moci žít jako obyčejný soukromník bez toho, že by jej obvinili z vlastizrady. Pokud by jej z ní přesto obvinili, doufal, že mu císař ponechá rodinný majetek, který tak po něm budou moci zdědit synové. V případě nepříznivého verdiktu pak doufal, že mu Gallienus uloží jen vyhnanství a že ho nevydá rovnou katovi. Celé měsíce již doufal, že se jeho naděje naplní, ale žádná odpověď nepřišla.

To ale nebylo vše. Před mnoha dalšími roky zabil ještě jiného císaře. Těch, kteří o Balistově podílu na smrti strašlivého císaře Maximina Thraxe věděli, bylo naštěstí jen málo. Většina z dvanácti spiklenců, jestli ne všichni, byla již mrtvá. Balista o své účasti na spiknutí řekl jen pěti lidem. Jeden z nich již byl mrtvý. Tři další žili s ním: jeho žena Julie a propuštěnci Calgacus a Maximus. Pátý ze zasvěcených, a to Balistovi přidělávalo starosti, jeho bývalý otrok a tajemník Demetrius dnes pobýval přímo na císařském dvoře na západě. Balistově věci by jistě neprospělo, kdyby na západ doputovala ke dvoru zpráva, že se opozdil na oslavách císařského kultu.

Constans posledním, až znepokojivě vzletným máchnutím břitvou, dokončil holení. Balista mu poděkoval a přitom se vyhnul pohledu na Calgaca a Maxima. Tichý pokyn a židovská otrokyně Rebeka jim přinesla snídani: chléb, sýr, vejce naměkko, med, jogurt a ovoce. Pro Řimana či Řeka vydatné *ientaculum*, pro tři barbary ze severu nic mimořádného.

„Pověz mi zlatíčko,“ rozhovořil se Maximus k Rebece. „Bojíš se velkých hadů?“ Maximus mluvil k Rebece, ale díval se na Calgaca. Dívka se začer-

venala a zavrtěla hlavou. Calgacus ho ignoroval. „Určitě už si na ně ale zvykáš, co říkáš?“ pokračoval Maximus s tím nejnevinnějším výrazem na tváři. „Myslím teď, co tu žiješ s námi. Slyšel jsem povídat o jednom, který byl tak neuvěřitelně obrovský, že když ho jeho majitel vzal do lázni, pokaždé sklidil bouřlivé ovace. Bohužel prý byl neskutečně ohyzdný. Úplná hrůza.“ Rebeka se vytratila tak rychle, jak jen to šlo.

„Zmetku,“ odplil si Calgacus.

„Chudák holka, je mi jí tak líto, když si představím, že se na ní klepe něco tak děsného jako ty. Takovej konec si nezaslouží.“

Zvenku se k nim vrátil Hippothous. Had již byl pryč. Všichni se pustili do jídla. Straka si hověla ve své kleci a tu a tam protivně zavřeštěla.

„Nesnáším ptáky v kleci,“ poznamenal Balista.

„Byls odjakživa taková citlivá duše,“ souhlasil Maximus. „V tom jejich zpěvu je strašlivý smutek.“

„Ne, o to mi nejde, vadí mi ten smrad, co nadělají – hovna, zatuchlý peří, člověka úplně přejde chuť k jídlu. Kdyby nebyl Julie, zakroutil bych mu dávno krkem.“

Když dojedli, Constans a ještě tři další otroci jim pomohli obléknout tógy. Řasení a správné poskládání záhybů roucha vyžaduje čas. Římská tóga není oděv, který by si na sebe mohl člověk obléknout jen tak bez pomoci. Když už ji měl konečně na sobě, její těžká látka a záhyby mu znemožňovaly jakýkoli prudký, nepřipravený pohyb. Nikdo jiný na světě podobné roucha nenosil. Balista věděl, že právě to jsou ony tři důvody, proč z ní Římané dělají takovou vědu.

Čtyři římsští občané byli konečně připraveni vyrazit: zabalení v zářivé bílé vlně, s temně zelenými vavřínovými věnci, Balista se svou hradební korunou. Po ženách a dětech zatím nebylo ani vidu, ani slechu.

„Řekni *domině*, že na ni počkáme venku, na Posvátné cestě.“ Straka nepřestávala ječet.

Venku panovala ještě noc, chladná, bezvětrná, hvězdy na obloze bledly, i když nejjasnější hvězda v souhvězdí Panny ještě stále matně zářila. Schody, po kterých scházeli dolů, i všechno ostatní kolem, bylo pokryto silnou vrstvou námrazy. Někde v dálce štěkali psi.

Bar U Slona nebyl o nic dražší než jiné bary na *embolu*, jenže na Posvátné cestě nic levného čekat nemohli. Těžké dřevěné žaluzie na oknech byly otevřené. Hippothous a Calgacus vešli dovnitř.

Svívalo. Obloha byla vysoká a světle modrá, na východě lehce stříbrná, s dlouhou čmouhou mraku, která se táhla do dáli jako pečlivě namalovaná čára. Ve vzduchu poletovali vrabci a s hlasitým pískotem předváděli složité akrobatické kousky.

„Myslíš, že se obloha jednoho dne zřítí dolů na zem?“ zeptal se Maximus.

„Nevím. Možná.“ Balista dál sledoval vrabce vysoko nad hlavou. „Ale asi ne tak, jak si to představujete vy Kelti. Možná až přijde ragnarök, ale to spadne úplně všechno. A ne o své vůli.“

„Tvoji bratřenci Boraniové a další Gótové si myslí, že spadne.“

„Nejsou to žádní moji bratřenci, jen banda nevzdělaných nájezdníků.“

„Ale o tobě mluví moc hezky,“ zasmál se Maximus.

Jejich dva druhové vyšli z baru a přinášeli ven nápoje: čtyři poháry s *conditem*, horkým, kořeněným vínem. Keramické poháry byly příliš horké na to, aby je dokázali udržet v dlaních. Stoupala z nich pára vonící medem a kořením.

„Calgacu, myslíš, že obloha někdy spadne dolů na zem?“ zopakoval Maximus svoji otázku.

„No jistě, na tvém místě už bych se připravil, může to přijít kdykoli.“

Hippothous se jako Helén pochopitelně tvářil nadřazeně.

Balista si prohlížel své přátele. Calgacus s plešatou hlavou, která vypadala jako kupole chrámu, a úzkými, věčně nevrlymi rty. Maximus, s jizvou místo useknuté špičky nosu, jejíž bledá barva kontrastovala s jinak opálenou tváří irského válečníka. A pak tu byl Hippothous. Jeho nový tajemník byl jiný než ten předchozí, řecký mladík Demetrius. Základním rozdílem byl věk, Hippothous byl o hodně starší, nejspíš stejně starý jako Balista. Podstata rozdílu však nespočívala ve věku, ale v původu. Demetrius k Balistovi přišel již jako otrok, zatímco Hippothous se narodil jako svobodný muž – podle vlastních slov dokonce v bohaté rodině. Nepřízeň osudu způsobila, že se bohatý mladík vydal na dráhu bandity, nebo alespoň něčeho hodně podobného. Hippothous byl také v Balistově *familií* příliš krátce nato, aby ho Balista mohl považovat za přítele. Navíc, Hippothous měl něco divného v očích. Balista si svým novým tajemníkem nebyl zatím vůbec jistý.

Sluneční vůz se vyšplhal přes hřeben hory. Od křídel vrabců se odrážely zlaté a černé odlesky. Mnozí z poutníků na cestě, ranní ptáčata tak jako oni, se natočili k východu a poslali vycházejícímu božstvu polibek. Několik

z nich se dokonce roztáhlo na zemi a provedli úplnou *proskyněsi*. V Balistově družině se nikdo ani nepohnul. Každý měl svého vlastního boha, někdo možná neměl žádného.

„*Domine*.“

Balista se otočil a spatřil svoji ženu Julii. Vypadala krásně. Vysoká, urostlá, s klenutou hrudí, jak by řekli Řekové. Vlasy a oči měla černé a tato čern kontrastovala s oslnivou bělostí její *stoly*.

„*Domino*,“ pozdravil ji stejně formálně. Její černé oči neprozradily nic z toho, co cítí. Už asi rok to mezi nimi příliš neklapalo. Nezeptal se proč a ani to neměl v úmyslu. Dost možná, že to může mít něco společného s tou kilickou dívkou Roxannou. Ten podivný pocit, který se mezi ně vloupl, se poprvé objevil po jeho návratu z Galileje, kam byl poslán, aby pobil židovské bandity. Julie v té době pobývala v císařském paláci v Antiochii. Balista soudil, že jí možná o Roxanně někdo řekl. Od té doby mezi nimi každopádně ležel stín. Senátorská dcera by si však nikdy nedovolila tropit na veřejnosti scény. A navíc jí to opravdu slušelo. S Julií přišli i jeho synové.

„*Domine*.“ Isangrim před něj uctivě předstoupil. Vytáhlý chlapec, který právě oslavil desáté narozeniny. Rychlý a bystrý. Věděl, že matka očekává ve vztahu otce a syna jistou dávku formálnosti a že by se měl chovat s *dignitas* odpovídající potomkům dlouhé řady senátorů, kterou se rodina z její strany pyšnila. Isangrim zároveň chápal, že právě takové chování otce dráždí. Vydržel tedy ve své studené póze jen několik krátkých okamžiků, načež se jeho tvář roztáhla úsměvem. Otec a syn si pevně zahákli předloktí tak, jak to Isangrim viděl dělat Balistu s Maximem, Calgacem i jinými muži, s nimiž se stavěl do bitevní linie. Pak se objali.

Na malého Dernhelma už to bylo příliš. Vytrhl se z ruky Juliiny osobní služby Anthie, jedné ze dvou, které s sebou Julie měla, a vrhnul se k otci a bratrovi. Balista oba chlapce zvedl v náručí. Julie znechuceně mlaskla. Balista její opovržení ignoroval a vyzvedl oba chlapce až vysoko k sobě. Zabořil si tvář do krku jednoho a hned po něm i druhého syna. Jejich rozvláté vlasy poletovaly vzduchem a všichni tři se smáli, jakoby Julii na zlost.

Když Balista postavil syny zpět na zem, vyřítilo se k nim ještě jedno dítě. Kdekoli se nyní vyskytoval Dernhelm, mohli jste se spolehnout, že s ním bude i malý Šimon, židovský chlapec, kterého si Ballista přivedl z Galileje. Oba chlapci byli přibližně stejného věku a oba byli plní života. Rebeka již nakročila dopředu, aby Šimona zastavila, ale Balista se usmál

a jen mávl rukou, aby ho nechala. Julie mu již bezpočtukrát připomínala, že není dobré, aby se k dítěti, které bylo otrokem, choval jako ke svobodnému, aby si z něj udělal svého domácího mazlíčka. Balista věděl, že v tomto ohledu má Julie pravdu. Dříve či později s tím bude muset něco udělat. Buďto svůj vztah k chlapci změni, nebo jej bude muset propustit na svobodu. A pak tu byla i samotná Rebeka. Koupil si ji ještě v Galileji, aby se starala o Šimona. Pokud šlo o její další osud, záleželo na Calgacovi. Bude se ho již brzy muset zeptat, jaké s ní má úmysly.

Calgacus se přihlásil sám. „A je to, už zase máš tógu, jako by ji vytáhli krávé z huby.“ Calgacus často podléhal domněnání, že pokud si něco brumlá jen zdánlivě pod nos, i když vše pronáší zcela nahlas, nikdo kolem mu nebude rozumět. „Koneckonců ty si ji přece rovnat nebudeš.“ Calgacus dobrsrdčně zahnal děti pryč.

„A poslední dobou už ji nerovnáš ani ty,“ poznamenal Balista a ukázal na Constance. Velkolepé a mnohačetné záhyby vlněné tógy byly znovu nařaseny a Constans si vzal Rebeku a Šimona k sobě a vracel se s nimi po schodech mezi domy v terasově upraveném svahu. Balista, jeho žena a její dvě služebné, oba synové i propuštěnci Calgacus a Maximus a nový *accensus* vyrazili Posvátnou třídou vzhůru.

Embolos, Posvátná třída, šplhala vzhůru k vrcholku kopce jako bělostná stuha na dně rokle, lemovaná vysokým sloupořadím a budovami, které se zakusovaly do svahu po obou stranách. Nyní na ní po celé délce panoval čilý ruch. U jednotlivých sloupů a soch byly přistaveny žebříky a na jejich vrcholu se snažili udržet muži se spoustou věnců a girland, kterými sloupy i sochy zdobili. Další podél cesty rozmísťovali přenosné oltáře a připravovali kadidla a obětní víno, zapalovali posvátné ohně. Nad některými z nich se již tetelil horký vzduch.

Obyvatelé města se ze všech sil snažili připravit slavnost co nejlépe a nejvíce z nich pak členové městské rady, *búlé*. Přibližně čtyři sta padesát členů městské rady, všechno bohatí a mocní občané města, zaplatilo veškerou výzdobu v ulicích i na kolonádách. Zaplatili i kadidla a víno, které budou prostí občané nabízet procházejícímu procesí, a ještě mnohem více vína, které vypijí, když procesí projde. Stálo to hodně peněz, Efesos byl velké a lidnaté město. Přesto se může již brzy ukázat, že náklady stály za každý utracený *obolos*. V poslední občanské válce se město postavilo na špatnou stranu a před rokem podpořilo Macriana a Quieta

v jejich úsilí sesadit císaře Galliena. Samozřejmě, jinou možnost jednoduše nemělo, to ale někdy nehraje tak důležitou roli. Obzvláště za situace, kdy je vítěz pomstychtivý, případně se mu nedostává finančních prostředků. Pokud by město upadlo u císaře v nemilost, císařský hněv dopadne především na členy městské rady. Jakkoli mocní a bohatí, císařskému hněvu žádný z nich neunikne.

Nikdo ze členů rady neměl větší důvod být v den slavnosti štedrý než *asiarcha* pověřený organizací slavnosti. Nejvyšší kněz císařského kultu v Efesu, metropole Asie, Gaius Valerius Festus byl jednoduše tím nejvýznamnějším ze všech prominentů města. Byl také jedním z nejbohatších. Nedávno přislíbil celé jmění na prohrádku zaneseného městského přístavu. Zároveň byl jedním z mála vlivných mužů, jehož dům byl shledán dostatečně velkolepý, aby v něm mohl pohostit císařského uzurpátora Macriana a jeho otce při jejich tažení na východ, které se jim zanedlouho poté stalo osudným. Jako by toho nebylo dost, Festův bratr byl křesťan. Vyznavači této deviantní sekty se podařilo uniknout z vězení a více než dva roky se někde skrýval. Objevil se krátce po Quietově pádu. Císař Gallienus byl znám tím, že je v otázkách náboženství mimořádně tolerantní ale *asiarcha* přesto neměl z opětovného setkání s bratrem žádnou radost. Nebylo tedy divu, že Gaius Valerius Festus do oslav investoval obří sumy peněz: platil sbory, hudebníky, několik předních sofistů – a bohové mu byli svědky, že ti byli pěkně drazí – i velké stádo obětních volů, jejichž maso poslouží po provedení oběti k nakrmení celého města.

Nestačili dojít ani k Hadrianovu chrámu před Variovými lázněmi nalevo a už se museli zastavit. Ulicí kroužila kolem dokola mula a její majitel se ji marně pokoušel uklidnit. Zvíře mělo dlouhé uši přiklopené vyděšeně dozadu k hlavě a drtilo kopyty květinový věnec, který mělo původně na krku a jehož se mu podařilo zbavit. Z květů se pomalu stávala kaše.

Balista se ujistil, že jsou synové mimo dosah kopyt běsnícího zvířete. Rozzuřená mula dokáže vyhodit kopyty do všech stran a je nepředvídatelnější než kuň. Oba chlapci byli v bezpečné vzdálenosti a Balista pustil záležitost z mysli. Otočil se a díval se směrem, ze kterého přišli. Dolů k Celsově knihovně a ještě dál, k přístavu. Uplyne pár dní a nastoupí s celou rodinou na loď plující na západ. Nemělo smysl zůstat dál v Efesu a čekat, jak se Gallienus rozhodne. Císařský verdikt si je najde a je úplně jedno, kde zrovna budou. V tomto ohledu byl císař obdařen téměř

božskou mocí. *Otce veškerenstva, Ty, jenž jsi oslepil Smrt, Ty s kápí, nechť je jeho rozhodnutí příznivé: nanejvýše vyhnanství, přičemž synům zůstane zachován majetek.*

Balista jen na půl ucha vnímal, že Maximus právě dává zbytku jejich skupiny přednášku o chovu mul v Hibernii. Podle všeho bylo ze všeho nejdůležitější ostříhat klisně ocas a hřívu. Teprve potom k ní bylo možné připustit osla – ostříhání nabourá její hrdost; se ženami by to prý nejspíš bylo podobné. Seshora stékal malý pramínek vody. Balista ho sledoval pohledem. Proužek vody se plazil pod nohama majitele muly, který se nyní vztekle oháněl holí, a pokračoval vzhůru po levé straně Posvátné cesty k Traianově fontáně.

Císař Traianus se tam tyčil v nadživotní velikosti a hlavu a ramena měl v úrovni druhého podlaží okolních budov. Byl téměř nahý, jak se na boha slušelo. Kolem dokola vykukovala ze svých výklenků ve sloupořadí další, menší božstva. U nohou božského císaře se ve velkém bazénu fontány krčila horda barbarů a právě z ní pramínek vytékal.

To je divné, pomyslel si Balista. Římané jsou přece v hydraulice tak dobří. Voda začínala okraj nádrže přetékat až nezvykle rychle. Byla hustá, hnědá, bahnitá. Mula sebou dál zmítala, hýkala a dupala v blátě.

Balista náhle všechno pochopil: fontána a mula; předtím ten had a kavka v kleci u nich doma; je jaro, už dlouhé dny nespada ani kapka, všude kolem panuje naprosté ticho, jako klid před bouří. Otče veškerenstva, tohle je přece nad slunce jasné. Musí odsud zmizet do bezpečí. Cestu vpřed jim ale blokovala svými nebezpečnými kopyty mula. Po obou stranách ji lemovaly budovy, které jedna přes druhou šplhaly v terasách vzhůru úbočím okolních svahů: nacházeli se v dokonalé pasti. Zbýval jediný směr: dolů. Ale kam? Na otevřené prostranství orchestráště divadla? Ne, to rozhodně ne, se všemi těmi vysokými divadelními stavbami kolem a sochami na křehkých, vysokých sloupech nahoře nad sedadly. Brána nad obchodní agorou, Mazaeova a Mithridatova brána. To je bytelná, pevná stavba. Ne, ani tam ne, ale za ní, přímo na agore.

„Jdeme na agoru,“ přerušil příkře Maximův výklad. Celá *familia* se na něj překvapeně podívala. „A musíme běžet. Calgacu, ty poběžíš první a budeš nám odhánět lidi z cesty. Maxime, poneseš Dernhelma. Isangrim zůstane se mnou: budeš se mě držet za ruku. Julie a její doprovod, vy se držte za mnou. Poslední poběží Hippothous.“

Julie se zatvářila, jako by snad chtěla vyjádřit svůj údiv, nad podivným rozhodnutím svého muže, ale nakonec neřekla nic, když viděla, že oba propuštěnci i nový tajemník ihned vyplnili Balistovy rozkazy a zaujali určená místa. Muži si vyhrnuly tógy a všechny tři ženy, s neskrývanou nechutí, si následně upravily svá roucha obdobným způsobem. Dernhelm usazený vysoko na Maximových ramenou radostně výskal.

„Jdeme,“ přikázal Balista.

Lidé na ulici sice nechápavě zírali, ale přesto jim uhýbali z cesty. Rodina vyrazila nejprve pomalu, ale stále zrychlovala: „Rychleji, musíme běžet rychleji,“ pobízel je Balista. S pomocí klesajícího svahu nabírali rychlost.

Calgacus v čele průvodu hlasitě křičel: *Vir eminentissimus... diplomata... uhněte z cesty, vy změkčilá, jižanská chásko*. Kolemjdoucí možná nestačili zaznamenat veškeré finesy Calgacova přednesu, ale smysl jim byl více než zřejmý. Dav se před nimi rozestupoval do stran, ukazoval si na ně, smál se a bral jejich úprk jako zajímavou předzvěst zábavy, kterou s sebou oslavy císařského kultu jistě přinesou. Balista cítil v dlani Isangrimovu zpocenou ruku a v duchu se děsil toho, jak zahanbující bude, pokud se ukáže, že se mýlil.

Přesto se řítili dál; proběhli kolem hrobky královny Arsinoé i kolem Androklova *héróonu*. První dunění přišlo v okamžiku, kdy dorazili k Hadrianově bráně: ohlušující rachocení, jako když se po nerovné, kamenné cestě řítí prázdné vozy. Lidé na ulici se začali rozhlížet kolem a pokoušeli se odhalit zdroj nečekaného hluku. Nic ale neviděli, jen vysokého barbara s blond vlasy a jeho *famílii*; všichni měli tak směšně vykasaná roucha a uháněli vpřed, jako by jim byla v patách samotná Hekaté.

Přirítili se až na prostranství před Celsovou knihovnou a hluk se změnil z rachocení na podivné, nepřírozené burácení, prázdné, děsivé, jako by se kdesi v dáli rodila bouře. Dlažební kameny pod nohama se pohnuly. Balista s Isangrimem zakopli. Drželi se však stále za ruce a rychlost jejich pohybu jim pomohla udržet rovnováhu. Maximus měl Dernhelma na rame-nou a utíkal před nimi; vpředu dál razil cestu Calgacus. Kontakt neztratil ani zbytek rodiny v závěsu. Ještě stále se všichni společně hnali dopředu.

Hluk nabýval na síle a opět se změnil. Nyní připomínal řev býka uzavřeného někde v jeskyni. Země se zvedla a Balista již Isangrima neudržel. Lidé všude kolem padali, křičeli a pokoušeli se zachytit zrnité dlažby. Balista natáhl ruku k Isangrimovi. Mezi kameny dlažby se zvedaly hro-

mady vytlačené zeminy. Štíhlé sloupy Celsovy knihovny se kymácely. Měli pocit, že vzduch kolem nich se chvěje.

Balistovi se podařilo chytit Isangrima znovu za ruku, oba se zvedli a dívali se za Maximem, který právě mizel pod obloukem brány. Vysoko nad hlavou se na trojúhelníkovém štítu pohnuly sochy Augusta a první císařské dynastie – jako skupinka kněží nějakého primitivního kultu, která se již celá v transu chystá k nějakému krvavému obětnímu rituálu.

„Rychle,“ křikl Balista.

Otec a syn společně vběhli do stínu klenby brány – za jejich zády se vzápětí ozval děsivý tříštivý zvuk dopadajících soch – a pak již byli venku na volném prostranství městské tržnice. Tady jim už nic nehrozilo. Stačí, když se budou držet stranou jezdecké sochy císaře Claudia uprostřed. Kromě ní už tu byly jen obyčejné dřevěné stánky sotva vyšší než dospělý člověk. Nic, čeho by se museli bát.

Calgacus a Maximus se na volném prostranství agory zastavili. Stáli v předklonu a jako uštvaná zvířata lapali po dechu. Dernhelma měli na zemi a drželi ho mezi sebou za ruce. Chlapec měl vytřeštěné oči, ale neplakal. Balista a Isangrim zamířili k nim.

Balista oba syny políbil a rozhlížel se kolem. Záhy k nim dorazili i Hippothous a jedna z Juliiných otrokyň. Kde je však Julie? Znovu se rozhlédl kolem. Tentokrát už propátral širší zorné pole. Náměstí bylo plné lidí: někteří jen tak stáli, jiní neklidně pobíhali z místa na místo, někteří se již dávali na útěk. Po Julii ani vidu.

„Isangrime, zůstaň s Calgacem.“

„Ne,“ křikl Maximus. „Vrátím se já.“

„Ne, ty se postaráš o chlapce.“

Balista zamířil zpět a snažil se protlačit davem lidí, který je obklopoval. Julie stále nikde.

Hluk okolo byl nesnesitelný: křik, nářek – lidí i zvířat, děsivé skřípání staveb a konstrukcí, které vznikly lidskou rukou a které se chystaly zřítit k zemi. Země se už přestala třást. Jak dlouho jí to ale vydrží?

Teď do něj prudce vrazil nějaký muž. Balista ho odstrčil stranou arazil si cestu na opačný konec náměstí. Ani na okamžik se nepřestával rozhlížet kolem.

Konečně! O kus vpravo. Julie klečela před zřícenou sochou a pod ní ležela její služebná Anthia. Kolem se rozlévala kaluž temné krve.

Balista vzal Julii za rameno a něco jí řekl. Vůbec si ho nevěšimala.

Pustil vyzdvížené záhyby své tógy. Bílá tkanina rázem nasákla krví. Sklonil se k zemi, aby se podíval, zdali je dívka ještě naživu. Co kdyby ano? Těžkou mramorovou sochu by stejně nezvedl. Nahmatal pulz a s provinilou úlevou konstatoval, že je mrtvá.

Chystal se zvednout. Náhle se zastavil uprostřed pohybu. Zbavil ho snad strach schopnosti jednat? Podíval se vzhůru. Na okraji římsy brány se nakláněla další socha. Vybavil si jiné město, jinou bránu. Velký chrám v Emese. Padající sochy se obracely ve vzduchu. Viděl před sebou, jak dopadají a tříštivé úlomky mramoru pobíjejí jeho muže jako na jatkách. Znovu ucítil bolest, kterou mu způsobila jedna ze střepin v okamžiku, kdy se mu zaryla do masa. Země tady v Efesu teď byla klidná. Vydrží to však?

Znovu se sklonil k zemi a ještě jednou nahmatal pulz nehybné dívky.

„Je mrtvá, pojďme.“

Julie se ani nepohnula, a jako by přišla o rozum, začala recitovat latinské verše:

„Proč vítězové slaví?“

Balista ji vzal pod paží.

„Vítězství tě zničí.“

Zvedl svoji ženu na nohy.

Quid, victor, gaudes? Haec te victoria perdet.

Zpola ji musel nést, ale podařilo se mu ji odtáhnout.

Na agoře se znovu připojili k ostatním.

Někde nad jejich hlavami, nad hlomozícím chaosem kolem, zazněly neuspořádané tóny hymnu.

Poseidóne, jenž zachvíváš zemi,
odlož svůj hněv,
drž nad námi ochrannou ruku.

Blázní, pomyslí si Balista: špatná modlitba, ke špatnému božstvu. Bohové přikovali Lokiho hluboko v útrokách země a zavěsili mu nad hlavu jedovatého hada. Lokiho hodná žena chytá jed, který hadovi kape z tlamy do misky. Když se však miska naplní, musí ji vylít. A v tom okamžiku není nikdo, kdo by otravu stékající z jedových zubů hada zadržel a ten dopadá na nechráněnou tvář lstivého boha a pokušitele. Loki křičí bolestí a bezmocně se zmítá v poutech přikovaných ke skále. Jeho marný boj otřásá celou zemí.

Ne, tady opravdu nemá smysl se modlit. Nedá se nic dělat.

II

Na agoře byla tma. Ač dlouho po ranním rozbřesku, náměstí bylo stále zahaleno temnotou. Branou se sem navalila hustá oblaka prachu a kouře, táhla se kolem divadla z hory nad městem. Mračno bylo natolik husté, že se jím sluneční paprsky nedokázaly prokousat. Dusivá, žlutohnědá mlha proměnila agoru, nazývanou Tetragonos, obchodní srdce města Efesu, metro-pole Asie, v cosi, co vzdáleně připomínalo krajinu za řekou mrtvých Styx.

Země se přestala třást, ale někteří lidé z davu kolem se ještě stále kývali ze strany na stranu jako námořníci, kteří po dlouhé plavbě konečně vystoupí na pevninu. Hned vedle Balisty se jeden muž přidržoval stánku a zvracel. Obchodník, majitel stánku, neměl námitek. Stejně jako většina ostatních jen prázdně zíral před sebe, přemožen nesmírností zážitku, jehož se stal svědkem. Tu a tam bylo vidět několik jedinců, kteří vyděšeně křičeli nebo jen tak bezcílně a zmateně pobíhali kolem. Z přítmi mlhy zaznívaly útržky hymnu: *Poseidóne, jenž zachvíváš zemi, odlož svůj hněv...*

„*Domine*,“ připomněl se Calgacus. „Dům a zbytek *familie*, musíme se vrátit.“

Balista se pokusil utřídit myšlenky: dům, Constans, Rebeka, Šimon a ostatní... hrůza zemětřesení. Calgacus měl pochopitelně strach především o Rebeku.

Přiblížil se k nim Hippothous. Blond vlasy měl plné prachu, modré oči prachem celé zarudlé. „*Domine*, při takto silném zemětřesení nikdy nebývá jen jediný otřes. Podzemní vítr si nedokáže prorazit cestu ven najednou. Ve štěrbinách zemského povrchu zůstala uvězněná ještě spousta vzduchu. Jakmile se uvolní, země se začne znovu třást.“

Balista hladil syny po hlavě a snažil se přemýšlet.

„Chlapci“ – Hippothous ukázal na Dernhelma s Isangrimem – „a ženy budou bezpečnější tady na volném prostranství. Když se spolu s muži vrátíš, zůstanu tady a budu na ně dávat pozor.“

Balista se díval do hustého, nažloutlého vzduchu. Na náměstí nebyly žádné budovy, terén byl až dolů k přístavu úplně rovný a plochý. „Po zemětřesení může přijít ještě přílivová vlna.“

Hippothous přikývl, jako by snad vedli rozpravu na nějaké filozofické téma. „Ne vždy, kromě toho jsme stovky metrů od moře. Ke vzniku přílivové vlny dochází pouze v případě, když se vzduchu unikajícímu ze země postaví do cesty vítr z moře. Dnes je ale obloha úplně klidná.“

Balista si dával s odpovědí načas. Prohlížel si okolní dav. Většina lidí nehybně stála v šoku, ale ve tmě byli vidět i jedinci, kteří tíhu okamžiku neunesli a chovali se, jako by hrůzou zešíleli. Všichni do jednoho se však chovali iracionálně, a byli tedy zdrojem případného nebezpečí. Ne, tady svoji ženu a syny ponechat nemůže. Nepřipustí, aby se od sebe oddělili.

„Půjdeme všichni,“ rozhodl nakonec.

V přítomné mlhy se rýsovaly obrysy Mazaevy a Mithridatovy brány. Některé ze soch na římské střechy ještě stály. Balista si je podezíravě prohlížel. Prostranství za branou připomínalo jatka. Vpravo, z fasády Celsovy knihovny, stoupaly pramínky kouře. Velký památník války s Parthy vpředu se zřítíl a barbaři i jejich římské přemožitelé se bez rozdílu váleli na zemi. Balista svoji skupinu rychle odváděl doleva. Doufal přitom, že si chlupci nevšimnou spadlé sochy a roztráštěného těla Anthie.

Teprve když se vrátili na Posvátnou cestu, spatřili před sebou skutečný rozsah zkázy a její nelidské vybíravosti. Některé z budov zůstaly nedotčené, jen o kousek dál zkolaboval celý blok. Hadrianův chrám podle všeho přežil bez nejmenší újmy, stejně jako Variovy lázně. Hned naproti to však nevydržela *insula*, v níž se nacházel i jejich pronajatý dům.

„Bohové podsvětí...“

Ulice samotná byla zčásti zablokováná. Šplhali přes zřícené trosky, aby se dostali k úpatí svahu a k místu, kde stával jejich dům.

Balista obhlížel situaci. Všude kolem byli lidé, mnozí v šoku, jiní však čile šplhali po zříceninách jako nějací pilní mravenci. Těžko říct, zda chtěli rabovat, či zachraňovat. *Familia* těsně obstoupila Balistu. Všichni vyčkávali, až na Julii. Ta ještě stále prázdně zírala kolem, oči dokořán hrůzou. Proč musím všechna rozhodnutí dělat pořád jen já, napadlo Balistu, ale rychle svoje dětinské myšlenky zaplašil.

„Isangrime, zůstaň s matkou.“ Balista se obrátil ke zbývajícím služebným. „Rhodo, ty se postaráš o Dernhelma; drž se své paní. Hippothousi ty na

ně budeš dávat pozor. Nepřibližujte se k domům, zkuste se držet co nejvíc uprostřed ulice.“

Balista se nyní rezignovaně zašklebil na Maxima s Calgacem. „Zbytek už je na nás,“ řekl a ukázal na jejich zmuchlané a ucourané tógy. „Tyhle nám asi příliš nepomůžou. Měli bychom je tady nechat.“

Všichni tři se začali svlékat do tunik, které měli pod svrchními oděvy. Balista si přitom uvědomil, že má na hlavě ještě stále hradební korunu. Podal ji svému tajemníkovi. „Dávej mi na ni pozor. Jednou jsem o ni už přišel, v Antiochii, a stálo to balík, aby mi ji udělali znovu.“ Tajemníkovi se zablýsklo v zarudlých očích. Balistu napadlo, zdali to bylo chtivostí. Jistě, připomněl si. Hippothous byl doma v Kilikii obyčejný bandita, i když si jistě říkal jinak.

„Ty tógy bysme si měli vzít s sebou,“ poznamenal Calgacus. „Můžou se nám hodit. Dají se svázat dohromady a získáme provaz.“

Balista pokýval hlavou. „Souhlasím. Vlastně nemáme vůbec nic, ani zbraně.“

Jeho propuštěnci se oba současně usmáli. Maximus odkudsi vylovil pořádnou dýku. Calgacus měl hned dvě. Jednu z nich nabídl Balistovi, který ji předal Hippothousovi.

„Vy jste ale zmetci,“ zasmál se. „Dva hnusní a pěkně nebezpeční zmetci.“

„Správně,“ šklebil se Maximus. „Na rozdíl od tebe. Tys byl vždycky moc důvěřivej.“

Všichni muži nyní zaměřili svoji pozornost na terasovitý svah vedoucí k jejich domu. Ulička mezi dvěma bloky domů zmizela. Popadané stěny ji jednoduše pohřbily pod sebou. Většina z budov se však zřítily dopředu a sjela dolů po úbočí. Budou tedy muset šplhat přes zřícené střechy, obnažené trámy a hromady suti.

Balista si uvázal tógu do rance přes rameno a vyrazil. Postupovali miniaturní rojnicí a dávali si bedlivý pozor, aby se nikdy neocitli jeden před druhým. Ruiny byly zrádné a nestabilní. Pokud by jeden z nich způsobil, že by se daly znovu do pohybu, rozdrtily by nejen jeho, ale i kohokoli za ním. Postupovali s nesmírnou námahou a pomalu. Pokaždé, když se něčeho dotkli, či někam šlápli, hrozilo jim nebezpečí; všude kolem číhaly ostré hrany polámaných dlaždič a obnažené hroty hřebů.

Otče veškerenstva, tohle je přece úplná sebevražda, pomyslel si Balista. Všechno se může v jediném okamžiku znovu zhroutit, i když už nebudou

žádné další otřesy, což je ještě navíc maximálně pravděpodobné. S hrůzou si uvědomil, že nešplhá jen přes mrtvé či umírající, ale, a to bylo ještě horší, přes nezraněné a stále živé lidi, kteří jsou uvěznění kdesi dole pod troskami. Posunul se o další kousek dopředu.

Jejich dům, k němuž nakonec dorazili, bylo ještě možné rozpoznat v jeho původní podobě – byť v jakési podivně zkrácené verzi. Posunul se dopředu a jednotlivá podlaží se zřítily jedno na druhé tak, že pochozí výška takto sražených místností nebyla víc než jen pár stop. Stropní trámy trčely v řadách nad sebou. Bylo těžké si představit, že to ještě před pár hodinami byl skutečný dům. Balistovi připomněl jeden z těch rafinovaných italských dortů. I ty mívaly vždy několik vrstev.

Vylezli nahoru, odtrhali střešní tašky a volali dolů do sutin. Naslouchali. Z domu však nepřišla žádná odpověď. Slyšeli jen křik a nárek kdesi zdáli. Z mnohem větší blízkosti se k nim neslo ostré praskání a skřípání. Zřícený dům pod jejich nohama se buď usazoval, nebo se chystal k dalšímu pádu. Ve vzduchu byl cítit navoněný kouř hořícího dřeva.

V místě původního atria zbyla jen propadlá hromada suti. Nebyla šance, že by se jí mohli prokopat seshora. Beze slov se spustili dolů. Možná se jim podaří prorazit nějaký tunel z boku.

Ze zdola, z města, k nim dolehl ohlušující řev. Zastavili se a podívali se dolů. Zvedl se vítr a alespoň částečně se mu podařilo rozptýlit nažloutlou mlhu podsvětí. Z města běžela vzhůru po Posvátné cestě osamělá postava. Muž uháněl jako o život, šplhal přes hromady suti a ani na okamžik nezpomalil. Těsně v patách mu stejně zběsile uháněli jeho pronásledovatelé, dav, který se hrnul z agory a jehož předvoj již dávno minul kouřící Celsovu knihovnu. Lidé volali po krvi – pro Balistu to byl ten nejstrašnější zvuk, jaký znal.

Muž běžel přímo na Julii a děti. Balista vše bezmocně sledoval. Nyní už nebylo v jeho silách zasáhnout. *Otče veškerenstva, Ty, jenž jsi oslepil Smrt, Ty s kápi, dej, ať se jim nic nestane.*

Hippothous muže včas zpozoroval. Nastrkal *familii* za sloupy průčelí malého Hadrianova chrámu. Muž se pokusil tam za nimi skočit. Hippothous vystoupil zpoza hlavního oblouku a mávl rukou. Ve slunci se zablýskla čepel dýky. Muž uskočil, ale nezastavoval a pokračoval v běhu. Nepohyboval se již příliš dobře, nejspíš už nemohl.

Dav pronásledovatelů se blížil. Proběhli kolem Hadrianova chrámu

a křičeli za ním všechnu svoji nenávisť. Útržky z jejich řevu se nesly až nahoru k Balistovi: *Zabijte bezbožníka... Křesťany lvům!*

Muž změnil směr a odbočil do uličky vedoucí svahem ke guvernérskému paláci. Vzápětí změnil rozhodnutí a vrátil se na Posvátnou cestu.

Doběhl jen k Traianově fontáně a tam ho již zběsilý dav pronásledovatelů konečně doběhl. Vržený kámen ho srazil k zemi. Pokusil se vstát. Někdo ho prudce nakopl a srazil znovu k zemi. Muž zmizel, byla vidět jen těla těch, kteří do něj plní zuřivého vzteku, hlava nehlava, kopali.

„Bohové podsvětí,“ ulevil si Maximus. „Vidíte ty ženský?“

Balista viděl, že situace je ještě horší, než Maximus popisoval. V lynčujícím davu byly i děti. Podíval se dolů do ulice. Hippothous si vedl dobře. Držel rodinu stále v chrámu a zabránil tomu, aby se jeho synové stali svědky té nechutné podívané.

Dav se na okamžik rozestoupil. Muž se opět zvedl. Dav ho ale nenechával být. Mlátili ho, kopali do něj, tahali ho, jako by ho chtěli roztrhat na kusy. Nebyl už mladý. Teď již byl celý od krve, nebylo mu pomoci.

„Chudák,“ povzdychl si Maximus.

Muž znovu klesl. Dav se nad ním zavřel, jako smečka psů, která se vrhla na uštvanou kořist.

*Poseidóne, jenž zachvíváš zemi,
odlož svůj hněv,
drž nad námi svoji ochrannou ruku.
Apollóne, zářivý...*

Účastníci improvizovaného krvavého rituálu zvedli zkrvavené ruce k obloze. Jejich hymnus stoupal vzhůru; ke třem mužům na střeše domu ve svahu, k nesmrtelným bohům na Olympu. Jejich božská veličenstva budou jistě potěšena, pokud vůbec nějakí bohové existují.

Lidský dav na Posvátné cestě se začal rozcházet. Muži, ženy i děti se postupně trousili zpět do města. Z dálky působili spíš poraženeckým, než nadšeným a vítězným dojmem.

Uprostřed Posvátné cesty za nimi zůstalo ležet opuštěné, zkrvavené tělo. Jarní slunce si dál razilo cestu mlhou.

Muži nahoře na střeše o lynčování již nemluvili. Co by k němu také řekli? Beze slov pokračovali v nebezpečném sestupu do atria.

Než se přehoupali přes okraj střechy, Balista se ještě jednou podíval na Posvátnou cestu. Byl rád, že Hippothous již vyvedl rodinu z Hadrianova chrámu. Nevěřil, že by štíhlá konstrukce chrámu přežila další otřes. Mrtvé tělo dál leželo uprostřed cesty kousek od nich, ale s tím nemohl nic dělat. Nepřál si, aby jeho synové viděli, že i takto lze zabít člověka, a nepřál si ani, aby viděli, jak takové počínání končí. Bylo však těžké děti před podobnou podívanou uchránit. Které dítě ještě nevidělo umírat otroky či odsouzence v arénách, které nevidělo těla přibitá na křížích? Za branami prakticky každého města v impériu jich bylo vždy víc než dost.

Vnější strany zborčeného atria byly pokryty zubatými prolákladlinami. Ty vypadaly jako nepříliš pečlivě vysekané výklenky na hrobkách. Některé z otvorů nebyly větší než dítě, do jiných by se vešel i dospělý muž. S nesmírnou opatrností pronikali do temných, prachem vyplněných děr, volali a naslouchali zvukům možného života.

„Tady,“ řekl najednou Maximus a přivolal si oba své druhy k sobě. Uslyšeli tlumené zvuky; pláč – ženský? Vzápětí k nim dolehl ženský hlas. Volal o pomoc.

„Vlezu tam,“ rozhodl Maximus. „Vy dva jste tím dobrým bydletem vypasení jako vysloužilí gladiátoři.“

Balista pocítil úlevu. Maximus patřil k těm několika málo lidem, kteří věděli o jeho strachu z těsných, uzavřených prostor.

Rozřezali jednu tógu a svázali z ní lano. Maximus si ho upevnil kolem pasu. Vyrobili ještě jedno lano a Maximus si ho omotal kolem těla.

„Když třikrát prudce škubneme, všeho necháš, a my tě začneme vyta-hovat zpátky. Když třikrát škubneš ty, platí to samý.“

Maximus přikývl. Bez nějakého zřejmého váhání se spustil do díry.

Postupoval pomalu. Musel odhrabovat kusy cihel a dřeva, které si hrnul podél těla z cesty. Nakonec mu ale v díře zmizely i nohy.

Balista vyčkával a pohrával si s jejich improvizovaným, vlněným lanem.

Calgacus seděl vedle něj a mlčel. Ve vzduchu byl cítit sice slabý, přesto však rozpoznatelný pach spáleniny. Vysoko na obloze, zde na kopci již blankytně modré, dál překotně vířili a štěbetali vrabci.

Lano se hodně dlouho nepohnulo. Bylo slyšet, jak Maximus dole supí, kašle a hrabe. Oba muži nahoře čas od času nadskočili hrůzou, když se zřícený dům zdánlivě pohnul či zaskřípal.

Konečně zaslechli, jak se Maximus vrací. Calgacus se naklonil do spáry

a odhrabával suť, kterou před sebou Maximus tlačil nohama. Potom se objevily Maximovy boty. Ještě chvíli se vrtěly a za chvíli se objevil i Maximus. Kdesi za ním se ozýval pláč.

Maximus se s námahou vysoukal ven. Tělo měl špinavé a šedé od prachu, ale i přes hustou vrstvu špíny a potu byly vidět jasně rudé škrábance a odřeniny.

Calgacus sáhl do otvoru a jako nějaká děšivě ošklivá porodní bába vytáhl na světlo dítě. Předal malého Šimona Balistovi a znovu se natáhl dovnitř. Něžně, jemně jak jen to šlo, vytáhl do bezpečí i Rebeku. Ošklivý stařec ji pevně sevřel v náručí.

„Je tam ještě Constans,“ vypravila ze sebe Rebeka zajíkově. Nedokázala téměř mluvit. Žádného z mužů nenapadlo vzít s sebou vodu. Rebeka se vyvinula z Calgacova objetí a vzala si do náruče Šimona.

Balista se podíval na Maxima. Hibernan přikývl, ale na tváři měl hodně pochybovačný pohled.

„Calgacu, odved' je k ostatním.“

Balista jim pomohl zpět na okraj střechy. Julie a zbytek rodiny již zase byli na otevřeném prostranství. Hippothous ale z nějakého důvodu odváděl Isangrima za průčelí Hadrianova chrámu.

„Calgacu, vezmi Isangrima i toho magora z Kilikie a okamžitě je odved' z té pasti. A dávej na sebe cestou dolů pozor.“

Calgacus mávl rukou na rozloučenou.

Maximus mezitím na dně atria seděl se zavřenýma očima na zemi a dýchal jako uštváný pes. Taková hloupost, nevzít s sebou vodu.

Balista mu rozvázal improvizované lano u pasu. Odolal i nepřiliš upřímným pokusům, kterými se jej Maximus pokoušel zastavit. „Ty už jsi udělal dost. Máš padla.“

„Jo, akorát, že tobě to v těch dírách nedělá dobře.“

Balista si uvázal provaz kolem pasu a spustil se do otvoru. Okamžitě svým tělem zablokoval téměř veškeré světlo, které do díry v suti pronikalo. Nejistě se zavrtal hlouběji, dokud v tunelu nezmizel celý. Teprve potom se zastavil. Dopřál svým očím chvíli na to, aby si přivykly na tmou, nebo si to alespoň namlouval. Pokoušel se nemyslet na zdrcující hmotnost nestabilní suti, která ho ze všech stran obklopovala, snažil se nevnímat těsný prostor kolem sebe ani to, že se v něm nedokáže prakticky ani pohnout. Před všemi těmito myšlenkami teď musí svůj mozek ubránit. Tunel byl

jen o něco málo širší než jeho ramena a stěny měl hrubé a plně ostrých, zraňujících výčnělků. Přemýšlel, jestli si toho na sebe nevzal příliš.

Jako zvíře s přeraženými nohama se na rukou plazil vpřed, nohy byly jen zbytečná přítěž, kterou musel vléci za sebou. Jedna z ostrých střepeň, která vyčnívala z boku tunelu, mu rozřízla tuniku. Cítil, jak mu na břicho stéká teplá krev. Dopřál bolesti čas, aby se rozvinula. Soustředil se na ni. S její pomocí se mu podařilo vytěsnit klaustrofobní strach.

Čím hlouběji pronikal, tím rychleji a mělčeji dýchal. Možná za to mohl špatný vzduch v díře, možná to byl strach. Pokračuj. *Nepřemýšlej, konej*, zopakoval si svoje heslo.

Děsivě úzký tunel se nepatrně rozšířil. Oči i ruce mu prozradily, že má nad hlavou nějakou římsu nebo trám. Právě ten nejspíš zachránil Rebece a Šimonovi život. Prostor za ním nebyl o mnoho větší než zajecí nora.

„Pomoc.“ Hlas byl tichý a zesláblý, ale až strašidelně blízko.

„Constansi?“

„Pomoc. U Dia, to strašně bolí.“

Balista rozpoznal v téměř naprosté tmě před sebou cosi světlého. Natáhl ruku dopředu. Nahmatal ruku a předloktí; teplá a drsná na dotek. Paže vystupovala z hromady sutí.

„Constansi, můžeš se hýbat?“

„Die, Athéno, všichni bohové olympští, dostaňte mě odsud.“

Balista zjistil, že má potíže se nadechnout. Přinutil se ke klidu a mluvil na zasypaného muže stejně konejšivým hlasem, jako by se snažil utišit vyděšeného koně. Ani nevěděl, co vlastně říká. Pomalu, aby Constanse nevyděsil, mu pustil ruku. Hmatal prsty kolem a pokoušel se zjistit, jak se věci mají.

Otvor za trámem byl opravdu jen o málo větší než zajecí nora. Balista sunul ruku podél těla uvězněného muže. Víc než jeho paže by se do otvoru již nevešlo. Poplácal Constanse po rameni. Dospěl k závěru, že díru seshora zavalil velký blok zdiva. Bez náradí a prostoru, z něhož by bylo možné pracovat, neměl šanci, že by blok rozbil nebo odstrčil. Suť dole, na níž Constans ležel, se zdála uvolněnější a fragmetovanější. Tady by se asi kopat dalo, ale pak by se nejspíš zřítíl nezajištěný kvádr nad nimi.

Balista zůstal ležet a přemýšlel. Dýchal v krátkých nádeších, které měnily chlácholivá slova, jimiž nepřestával promlouvat k zasypanému muži, v přerušované staccato. Věděl, že je tak hluboko, že okolní vzduch

Je už natolik špatný, že se nedá dýchat. Mluvil a přemýšlel o tunelu, v němž se právě nacházel, i o tunelech jako takových. Ve vzpomínkách se vrátil o šest let nazpět do Areté a povídal si se svým přítelem Mamurrou o tom, jak nejlépe větrat podzemní štoly. Mamurra, kamarád, kterého nechal v jednom takovém tunelu zemřít. Jinou možnost ale tehdy neměl. Peršané by již v příštím okamžiku vyrazili ven z podzemí a všechny by je pobili. Jiná možnost nebyla. Někdy se mu vzpomínka na okamžik, kdy přikázal, aby vojáci strhli podpěry vstupní jeskyně a zavalili východ z tunelu, vracela až se strašidelnou jasností. Jako by jej znovu viděl přímo před sebou. Tehdy, jen o pár hodin později, se Peršané do města stejně dostali a zabili každého, komu se před nimi nepodařilo utéct.

Ucítil u pasu prudké škubnutí, hned po něm další. Zůstal ležet a čekal – možná si prvního škubnutí vůbec nevšiml. Řekl něco Constansovi; něco ujišťujícího, nic z čeho by mohl vytušit, že se s ním loučí. Pomalu se začal pozpátku plazit nazpět.

Nejprve jen hodně pomalu, aby Constanse nevyděsil.

Pak si uvědomil, že je to šílenství a začal kolem sebe ze všech sil hrabat rukama i nohama, jen aby už byl pryč. Cítil všechny ostré výčnělky; celé tělo měl odřené a pořezané.

Maximus ho chytil za nohu, kterou prudce vykopl z díry. Vytáhl ho ven a usadil na okraji. Balista si protíral oči a chtělo se mu zvracet. Měli si s sebou vzít vodu.

Maximus ukázal na okraj propadliny. Z nejméně tuctu otvorů stoupal kouř. Jeden přímo tryskal, jako z praskliny v milíři s dřevěným uhlím. Další zase vyfukoval prudké obláčky, jako nějaký rozhněvaný bůh podsvětí a věštil blížící se katastrofu.

„Nemůžeme ho tam nechat,“ vypravil ze sebe Balista.

Maximus přikývl a znovu se spustil do otvoru.

Balista pochopil, k čemu se chystá. Měl by mu v tom zabránit? Ne, na žádné morální dilema teď není čas. Rozhlížel se po troskách svého domu; zrádných a nebezpečných. Zavřel oči.

Za chvíli uslyšel škrábavé, hrabavé zvuky. Maximus se vracel. Když vylezl, otřel si nůž a zastrčil ho zpět do pochvy.

„Musíme jít.“

III

„*Domine*, už ses rozhodl, jak naložíš s Balistou?“ V jídelně zrekvírovaného domu v Byzantiu se po těchto slovech rozhostilo ticho.

Římský císař, zbožný a nepřemožitelný imperátor Publius Licinius Egnatius Gallienus však svému *a studiosovi* neodpověděl. Voconius Zeno měl především za úkol napomáhat císaři v jeho kulturních studiích a jeho povinnosti rozhodně nezahrnovaly starost o záležitosti podobného typu.

„Ten člověk zabil uzurpátora trůnu a měl ještě tolik troufalosti, aby si oblékl císařský purpur, i když jen na pár dní,“ pokračoval Zeno.

Gallienus si v míse na nízkém stolku před svým lehátkem vybral hrušku. Kdopak tě podplatil? Napadlo ho. A kolikpak ho tato otázka asi stála?

„Balista je v Efesu a čeká tam na zahájení plavební sezony. Chce nasednout na loď a vrátit se na Sicílii. Za pět dní vyrazí. Za námi ke dvoru se rozhodně nechystá,“ dokončil Zeno.

Gallienus otáčel hruškou na dlani. Leskla se v ostrém jarním slunci. Zakouzl se do ní a prohlížel si zbývající muže v místnosti. Kromě něj jich tu bylo ještě čtrnáct: pět civilistů, kancléřů státní správy včetně Zena samotného, a devět vojáků. Byl to jen malý, neformální oběd po oficiálním *consiliu*.

Všechny naléhavé otázky vyřešili již dopoledne. Dlouze diskutovali o podobě císařského verdiktu, který byl nesmiřitelný a neodvolatelný jako vůle bohů. Verdiktu, který se týkal města, v němž se právě nalézali.

„Samozřejmě, *domine*, že ti nechci podsouvat, jakým způsobem by ses měl rozhodnout.“ Zeno ztrácel tvář v tvář pokračujícímu mlčení ostatních společníků u stolu jistotu. „Může být klidně za svoje skutky spíše odměněn než potrestán.“

Gallienus si všiml, že ačkoli všichni účastníci oběda působili dojmem neaprostého nezájmu, jeden z nich přesto dával najevo živý zájem. Nebyl to však jeho *princeps peregrinorum* Rufinus. Jako nejvyšší velitel císařské

tajné služby by teď měl být v plné pohotovosti. Mužem, jenž se o další průběh konverzace zajímal místo něj, i když svůj zájem velmi obratně skrýval, byl zástupce velitele pretoriánů Censorinus.

Možná nastal čas pro změnu, pomyslel si císař. Censorinus je sice muž nízkého původu a jeho nepovedenými citacemi Homéra se baví celý dvůr, ale jako *princeps peregrinorum* sloužil už jeho otci Valerianovi i oběma uzurpátorům Macrianovi s Quietem, jakkoli krátké trvání jejich vláda měla. Byl to starý politický matador s instinktem přežít: rozhodně nebylo možné mu věřit, ve své funkci však byl nemilosrdný a efektivní. Gallienus věděl, že právě takové muže potřebuje. Kromě toho, nikdy nepatřil k těm, kteří by někomu vytýkali jeho neurozený původ.

„Ochutnej hrušku,“ řekl Gallienus Zenovi. „Věci po sezoně přímo zbožňuju.“

Sluha nabídl Zenovi stříbrný podnos s ovocem. Gallienus potlačil úsměv. Mohlo být docela dobře možné, že Zeno hrušky nejedl, možná je přímo nesnášel, ale tak už tomu bylo, že císařské přání mělo sílu rozkazu. Nutkání k úsměvu přitom bylo hodně silné a císař se musel snažit, aby nad ním zvítězil. Věděl, že Zeno teď v hlavě ze všech stran rozebírá jeho slova a přemýšlí o všech možných i nemožných významech toho, co právě řekl. Jistě již rozpoznal nebezpečnou konotaci spojení „věci po sezoně“.

„Pokud jde o Balistu,“ ozval se konečně Gallienus. „Zatím jsem se k ničemu nerozhodl. Nicméně bych přivítal, kdyby mi moji *comites* poradili, jak bych měl pojmout přípravy *decennalií*.“

Nikoho vzhledem k povaze otázky nepřekvapilo, že se odpovědi ujal jeden z civilistů-kancléřů. „*Domine*,“ pronesl *ab admissionibus* Caecilius Hermianus, „desáté výročí tvojí úžasné vlády vyžaduje odpovídající, nádherné a velkolepé oslavy.“

„Také si myslím,“ souhlasil Gallienus. „I když jsem doufal, že se mi dostane o něco konkrétnější rady.“ Potěšení z moci, která mu umožňovala drtit své úředníky pouhou silou slov, bylo příliš zrádné. Musí si na to dávat pozor. Nechce přece, aby se z něj stal druhý Tiberius či Caligula: je císařem, nikoli tyranem, byť jsou to dvě strany stejné mince.

„S oslavami budeme muset počkat až na podzim, až skončíme s vojenskou kampaní.“ Velitel pretoriánů se na rozdíl od Censorina nikdy nesnažil napodobovat jazyk či zvyklosti nejvyšší třídy. Volusianus byl tělem i duší voják. Začal jako obyčejný příslušník jízdní gardy a nijak se za to

nestyděl. Patřil k těm několika málo mužům, kterým Gallienus plně důvěřoval. Gallienus si vybavil, jak se jeho senátoři škaredili, když před rokem jmenoval Volusiana konzulem.

„Což nám na druhou stranu dává dostatek času, abychom tuto úžasnou událost dokonale připravili.“ Uhlazený a kultivovaný hlas *ab epistulia* Palfuria Sury překypoval nadšením. „Je samozřejmé, že oslavy musí začít velkým procesím: v čele pochopitelně půjdou senátoři a jezdcí v tógách, dále pak vybrané matrony, ty nejctnostnější; vše v noci za svitu pochodní, vzhůru na Kapitol.“

„Bílí volové s pozlacenými rohy a bílá jehňata: dvě stovky od každého – oběť jako poděkování římským bohům za prozíravost, s níž v těchto těžkých časech drží ochrannou ruku nad tím nejlepším z císařů, jaké říše kdy měla.“ Achilleus, císařský *a memoria*, jen pokýval hlavou nad vlastní bystrostí, která mu vložila do úst tak brilantní vyjádření chaosu, ve kterém se impérium zmítalo.

Jako další se ozval jeden z vojáků. „Vojáci ponесou standarty legií i pomocných sborů, za nimi váleční zajatci: Peršané, Gótové, Sarmati.“ Aureolus, vrchní velitel jízdy, původem Gót, býval ve své staré vlasti v Podunají obyčejným pastevcem. Dnes z něj byl tvrdý a spolehlivý velitel, jeden z těch, jimž Gallienus bezmezně důvěřoval.

„Sloni,“ nedal se zahanbit Achilleus. „Ti dodají průvodu velkolepou grandiózností; a ty matrony v průvodu by měly mít zlaté pláště.“

„Oslavy a hry musí trvat alespoň tři dny.“ *Ab admissionibus* Caecilius Hermianus se bezpochyby rozhodl, že musí napravit své předchozí selhání. „Závody v cirku – pochopitelně úplný program; gladiátoři, alespoň 1200, divadelní představení všeho druhu: klauni, mimové i seriózní herci.“

„Klauni předvedou představení s Kyklopy a budou boxovat. Tvoji lidé taková představení milují.“ Tentokrát se Zeno již pohyboval na mnohem jistější půdě; všichni věděli, že stejně tak je miluje i císař. V daném případě tedy opravdu nehrozí nic, co by bylo „po sezoně“.

„Vynikající,“ souhlasil císař. „Vynikající. Gladiátoři ale budou také pochodovat v průvodu a boxery a herce povezeme na alegorických vozech.“

Jednání u stolu doznalo kratičké pauzy, než se *comites* navzájem ujistili, že císař míní svá slova vážně. Hned poté přispěchali s pochvalným a obdivným souhlasem.

„A budovy – musíme postavit nové budovy, císař přece musí zajistit